

ARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

57

117 986 1990



30061,1

COBISS ©

VILADIKA

1-90



MLADIKA 1

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXIV. 1990

KAZALO

Božo Rustja: Pismo Prešernu. Slovenski škofje: Odgovornost za javno življenje	1
Osem Slovencev za danes: dr. Majda Mazovec	2
Mogoče ne veste, da.	3
Pavle Merku: Kogojeve Črne maske nas spet begajo	6
Politično kameleonstvo v današnji Sloveniji.	7
Alenka Lawrence: So ljudje plačilno sredstvo	8
Tomaž Simčič: Vloga Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja, SM 1989	9
Spomini Milana Guština (9).	10
Antena.	10
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Lev Detela)	13
Ocene: Pietro Zovatto: Istria religiosa (Martin Jevnikar); Dušan Jakomin: Cerkev v Skednju (M.B.); Peter Jovanovič v galeriji TK (Magda Jevnikar)	18
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	19
Prilogi: RAST 53-90 Pavle Merku: Svetniki v slovenskem imenoslovju (str. 69-72)	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193



Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 24.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — Mladika - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 24.000 lir ali enakovreden znesek v drugih valutah. Druge države 32.000 lir (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 45.000 lir.

Tisk in fotostavek:
»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ŽE PETIČ SMO SE SREČALI...

Že na polovici poti smo, odkar smo se začeli sestajati krščanski Slovenci konec decembra 1987 v Méricourtu.

V začetku smo dobro vedeli, kaj želimo, kaj hočemo, nismo pa točno vedeli, kako naj vozimo svojo pot med Slovence. Prepričani smo, da število Slovencev v nekaterih krajih pada in da so asimilacijski procesi ponekod hudi. Po nekaterih krajih so Slovenci, ki so prišli iz domovine, še nekako ohranili slovenstvo. Ponekod pa se je premalo gledalo na prihodnost, kako bo, ko bo ostal samo še mlajši rod, rod tistih, ki so rojeni na tujem. Kako se bo ta rod upiral asimilaciji. Če odštejemo vse Slovence prvega rodu, ki so bili takoj asimilirani in so odpadli, se nam ni treba čuditi, kako malo nas je trenutno. Kako pa bo s tretjim, četrtim rodod? Zaenkrat o tem še ne razmišljamo radi. In vendar bi morala biti naša prva skrb za naslednike v društvih in na duhovnem področju.

Verjetno bi bilo bolje, če bi se taka srečanja začela še poprej. Vemo, da so vsepovsod po svetu Slovenci ustanovili svoja društva. Mnoga odlično delajo; druga propadajo. Verjetno so vsi preveč poudarjali delovanje v svojem krogu. Prišli smo v nekakšen geto, v katerem smo samo skrbeli za prve potrebe Slovencev: biti skupaj, na prireditvah... Če bomo vedno samo plesali in peli na svojem odru, se skupno razvedrili v svoji dvorani, nas to kot narod ne bo rešilo.

V krogu, kjer živimo, nas domačini dobro poznajo, npr. kako delamo v društvu, našo kulturo. To je poskrbelo za odlično integracijo. Imamo svoj prostor na tujem in nas upošteva. Tako smo mislili, da smo ušli iz geta.

Vendar še vedno smo ostali v nekakšnem getu, kar se tiče odnosov do Slovencev doma, kljub stikom, ki smo jih imeli s sorodniki, prijatelji... Mislimo, da smo se doslej bolj malo čutili kot en narod. Čas je prišel, da vsi Slovenci po Evropi, po svetu začnemo razmišljati o našem narodu. Misel proti asimilaciji, misel na integracijo z ljudmi, med katerimi živimo, in povezanost s Slovenci v zamejstvu in do-

movini nas je spravila na pot. Leta 1992, ko se bodo odprle meje v Evropi, bomo imeli deseto srečanje. Zato smo zdaj na polovici poti.

Prav je, da Slovenci v vsakem kraju, kjer živimo, skrbimo za dobro integracijo, vendar doslej smo se premalo medsebojno povezovali, tudi z drugimi Slovenci po svetu, v zamejstvu in doma.

Srečanja, ki jih imamo dvakrat na leto, so vedno na drugem kraju neke v Evropi. Na ta način hočemo širiti našo misel in spodbuditi Slovence za medsebojno povezovanje proti asimilaciji. Na ta način hočemo našim ljudem po svetu nuditi čut za slovenstvo, za slovensko identiteto in jim nuditi spoznanje, da smo pravzaprav velik narod, ki je navzoč po vsem svetu.

Akcija 10.000 lir za kulturo

- slovenski tisk;
- vzgoja mladih;
- slovenska prisotnost v mestu;
- raziskovanje in zbiranje dokumentacije.

Naših srečanj se udeležuje čedalje več ljudi, zato vabimo, da se jih udeležijo tudi tisti, ki jih še nismo dosegli, skratka vsi Slovenci po Evropi. Iz domovine in zamejstva pa vabimo posameznike in skupine, da nas informirajo o trenutnih temah, tako da so stiki z domovino zagotovljeni.

Torej na polovici poti smo...

POLDE CVERLE

tajnik Sveta slovenskih krščanskih
izseljencev v Evropi

17.1.1990

SLIKA NA PLATNICI: Vrata (foto R. Callin).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Pismo Prešernu

Spoštovani pesnik!

Ob letošnjem kulturnem prazniku se bom vprašal, kdo vse bi te kritiziral, če bi danes izšle v Sloveniji tvoje pesmi.

Sploh pa je vprašanje, če bi dočakal pomlad slovenske demokracije. Kajti ob verzih:

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrok, kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo

bi te utegnili zadeti v prejšnjih časih kazni zaradi nagovarjanja k neki spravi, ki je tako podobna narodni spravi. Vsaka sprava pa predpostavlja greh. Tega je lahko storila le ena stran. Druga, to je stran nezmotljivih, greha ni mogla storiti. Pa recimo, da bi srečno prestal obdobje »represije« in bi danes bil že v svojem poznem obdobju ter bi objavil pesmi kot so Orglar in Nezakonska mati...

In kaj bi npr. rekla slovenska javnost ob tistem:

Pusti peti moj'ga slavca,
kakor sem mu grlo ustvaril.

Ob pohvali slavca, ki zmerom svojo goni, ki ne zna peti tako, kot mu ukaže gospodar ali kažejo razmere, bi marsikateri sodobnik vzkliknil: »To je nemogoče! Treba se je prilagajati razmeram, ki se dialektično spreminjajo. Tok zgodovine gre naprej. Ni dobro zagovarjati vedno enaka vrednote«. Prav gotovo pa bi požel vsesplošno nezadovoljstvo ob tihi užaljenosti vseh, ki znajo kot kameleoni spreminjati svoje barve glede na okolje in čas.

Več simpatij bi poželo nazdravljanje mladeničem: »Ti«, tako bi menila javnost, »so vredni zdravice, saj so prav mladeniči velikokrat poganjali že sproženi plaz demokratizacije«.

Ko si že opeval mladenke pa bi bil lahko bolj radodaren v opisovanju njihovih teles. O, to godi našemu času. Glede tega je tvoj opis tako starinski in vreden kritike.

Da, moj poet, toda ko si ti opeval mladeniče in mladenke, si vedel, da teh ni brez otrok. Otroci pa se ne rojevajo, če nam je vseeno, ali je življenje sveto ali ga lahko v vsakem trenutku prekinemo. Tebi je bilo sveto. Saj si pogled novorojenca povezal z nebom:

Meni nebo odprto se zdi,
kadar se v tvoje ozrem oči.

Joj! In ti da bi bil po takih besedah še genij slovenstva. Kje pa. Saj hočeš usužnjiti ženo, kaj pa misliš. Ali ni ona sama gospodar nad seboj? In hitro bi ugotovili, da si že mladenkam zapel:

naj sinov
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov

in jih tako uporabil le za orodje rojevanja narodu sinove. Toda saj veš, da žena razpolaga s svojim trebuhom, ne pa družba. Torej je to, kar si v prefinjeni pesniški govorici zapel o svetosti življenja, le poceni propaganda proti splavu. Te pa danes v Sloveniji nočemo.

Zato te bomo tudi mi, kot so te tvoji sodobniki, kritizirali, če ne še bolj. Prav ti je! Zakaj pa ne znaš pisati tako, da bi prijalo množicam in jih tvoji verzi ne bi prizadeli?

* * *

Meni pa si všeč, ker se ne prilagajaš mnenju večine in znaš vznemirjati. To znajo veliki ljudje.

Božo Rustja

Prebrano na Prešernovi proslavi v Peterlinovi dvorani 5. feb. 1990

399430061

Odgovornost za javno življenje

V božjem imenu stopamo ne samo v novo leto, temveč tudi v zadnje desetletje tega tisočletja. Ob takem prehodu je v nas živa zavest o minljivosti, hkrati pa tudi pomembnosti našega življenja ter o odgovornostih, ki jih imamo kot ljudje, kristjani in kot Slovenci.

Ob novem letu čutimo škofje dolžnost opozoriti na temeljno krščansko prepričanje v veri, da je naš Gospod Jezus Kristus edini Odrešenik sveta, da je samo on naša pot, resnica in življenje v Jezusovem nauku, kakor ga spoznavamo iz božje besede, molitve in izkustva vesoljnega cerkvenega občestva. Naši prelomni časi še posebej terjajo trdno, zrelo in dobro premišljeno ravnanje iz krščanske vere in njenih moralnih zahtev. To je toliko bolj potrebno, ker mnogi ne znajo več razločevati, kaj je prav in kaj ne. Potrebujemo torej ljudi, ki svojo vero dobro poznajo in iz nje zvesto živijo.

V teh časih se nam odpirajo nove možnosti za prenovo našega verskega, narodnega in družbenega življenja. Zunaj nas in v nas samih pa obstajajo nekatere ovire, ki jih moramo premagati, če hočemo te možnosti uresničiti.

Prva takšna ovira je še zelo splošno nezaupanje, strah in pomanjkanje osebne odgovornosti. Zdi se, da nekateri čakajo, da se bodo razmere same ugodno rešile ali da jih bodo namesto nas urejali drugi. Pri tem se izgovarjajo, da nimajo potrebne izobrazbe ali izkušenj. Odločilno je, ali imamo dovolj dobre volje, požrtvovalnosti in poštenosti. Ne manjka nam darov in zmožnosti, le trdnega dela je treba. Ni najbolj pomembno, kaj o naši prihodnosti mislijo drugi in kako so nas pripravljeni podpreti, temveč kaj smo sami pripravljeni storiti in sprejeti nase.

Druga velika nevarnost je izumiranje naroda. Slovenski škofje smo že nekajkrat opozorili na moralno dolžnost velikodušnega sprejemanja novega življenja. Čemu vsa naša prizadevanja za narodno suverenost in blaginjo, če nimamo prihodnosti? Gotovo je, da sedanje gospodarske razmere najbolj prizadevajo družine z več otroki. Misel na žrtve pa ne bi smela odvrčati krščanskih zakoncev od tega, da ne bi sprejemali otrok in skrbeli zanje. Zato spodbujamo vse ljudi, da ostanejo vredni nasledniki tistih rodov, ki so znali izpolnjevati svoje starševske in vse druge dolžnosti, ne glede na odpovedi, ki so jih s tem jemali nase.

Pri večjem zavzemanju za splošno blaginjo nas končno ovira premajhna pripravljenost za politično delovanje. V spremenjenih razmerah nikakor ne smemo omalovaževati javnega dela ali se ga celo bati. Politika je včasih res predvsem sebična borba za oblast, kar odločno odklanjamo. Prava politika je prizadevanje za splošno blaginjo posameznika, družbe in naroda. Tako politično delo je naša dolžnost. Trdno upamo, da bo naša domovina napredovala po poti demokracije in bo vsakdo po svojih sposobnostih mogel sodelovati v javnem življenju.

Dolžnost pravega političnega delovanja še posebej veže krščanske laike. Sedaj dobivajo priložnost, da v javnem življenju nastopajo kot kristjani in se svobodno povezujejo. Skupaj z drugimi bodo v enakopravnem pogovoru in sodelovanju iskali rešitve, ki se ujemajo s krščanskim pogledom na družbeno in zasebno življenje. Škofje in duhovniki imamo dolžnost z evangeljskega in moralnega vidika pripravljati in spodbujati vernike k zrelemu in odgovornemu političnemu delu.

Ob tem še enkrat poudarjamo, da udejstvovanje v javnem življenju zahteva versko, moralno in strokovno poglobljenost, močno duhovno življenje, strpnost, spoštovanje drugače mislečih, iskrenost in osebno poštenje.

Končno vas vse spodbujamo k molitvi za domovino in za vse, ki so ali pa še bodo odgovorni za našo prihodnost, in vam izražamo najboljše želje za Gospodovo leto 1990.

VAŠI ŠKOFJE

Osem Slovenk za danes

Naša sodelavka Zora Tavčar bo v letošnjem letniku nadaljevala svojo serijo zanimivih intervjujev z vidnimi osebnostmi v slovenskem kulturnem prostoru. Njena pozornost bo letos posvečena slovenskim ženam. Morda se bo kdo spraševal, kako da je njena pozornost usmerjena predvsem na osebnosti v matični Sloveniji. Mladika je mesečnik, ki izhaja zunaj Slovenije in ima svoje bralstvo po vseh kontinentih, koder je še kaj Slovencev, ki jih zanima slovenski kulturni utrip. Vsem tem — v zamejstvu in zdomstvu — pa je najbolj prostorsko in informativno oddaljena, a srčno najbližja prav Slovenija v okvirih njenih državnih meja. Zatem seveda pride na vrsto tudi ostali dve Sloveniji. Toliko v pojasnilo lanske in letošnje izbire.

Prva v seriji OSEM SLOVENK ZA DANES je znana kardiologinja in alpinistka DR. MAJDA MAZOVEC. Zora Tavčar jo je poklicala po telefonu in domenili sta se, da pride intervjuvanko iskat kar v Sežano, kjer je dr. Mazovčeva konec januarja predavala, ter jo odpelje na svoj dom na Opčine. Tako je pogovor potekal kar na Proseški ulici, ob kavi. (Slike je posnela Z. Tavčar.)

Uredništvo



Dr. Majda Mazovec.

Spoštovana gospa doktor, kot s prvo v seriji intervjujev 1990 se srečujem z znano kardiologinjo, alpinistko in kulturno delavko v eni osebi. Ker ste povrh tudi iz znane ljubljanske družine, se nama razgovor odpira v široke možnosti. Začela bi z Vašo družino: odkod izvira Vaš rod? — Mazovčevi ste stanovali na Šempetrski, danes Trubarjevi ulici, kjer stanujete Vi še danes. Vaš oče je bil ugledna osebnost, profesor in poslanec; nekaj besed o njem. — Koliko Vas je bilo? Ste vsi študira-

ni? Eden od bratov je menda duhovnik v New Yorku...

V Sloveniji smo edini tega imena. Najbrž je res, da je priimek Mazovec poljskega izvora. (Spomnimo se na premiera Mazowieckega). Oče je bil iz revne bajtarske družine iz Perovega v Kamniku. Od desetih otrok je bil edini, ki je študiral. (Župnik je rekel očetu: »Ta je prepameten, da ne bi šel študirat«. Oče pa: »Naj gre. A doma še za kruh nimamo«). Tako se je moral sam prebijati skozi življenje. Klasično gimnazijo je opravil v Kranju, slavistično fakulteto pa na Dunaju (in si pri stradanju nakopal tuberkulozo, od katere pa se je potem pozdravil). Umrl je mlad, 41 let star. Bil je profesor slavistike in je učil slovenščino in srbohrvaščino, govoril pa je tekoče 13 jezikov. Izredno rad je potoval (to imam po njem). Bila sem njegov ljubljencek, ker sem bila pravi razbojnik in divjak, večkrat z oceno 3 (pri nas 7) v vedenju. Bil je krščanski socialist in osebni prijatelj Janeza Evangelista Kreka. Ukvarjal se je s politiko in kot poslanec je marsikaj dosegel. V Kamniku se še danes neki most imenuje *Mazovčev most*, ker je dosegel, da so ga zgradili. — Pripravil je doktorat *Mahnič in slovenstvo*, pa so mu ga zavrnilo zaradi nazorskega nesoglasanja; od svojih stališč ni hotel odstopiti in je raje ostal brez doktorata. — Bil je zelo živahnega značaja. Otrok nas je bilo pet in zelo nas je imel rad, se igral z nami in nas že prav majhne naučil brati cirilico ter nas zgodaj učil jezikov. Imel je širok krog prijateljev, zlasti kulturnikov, a o tem pozneje, ko bo govor o mami.

Otroci? *Pavel*, najstarejši brat, je končal teološko fakulteto in še moderne jezike ter glasbeno akademijo (violino). Danes je duhovnik-frančiškan v New Yorku, v slovenski fari, dela pa tudi z radiofonijo. V Johnstownu je zgradil moderno cerkev, v N.Y. pa postavil na noge slovensko faro, preuredil hišo in cerkev ter skrbi tam za slovensko kulturno življenje in



slovensko šolo. Redni gostje pri njem so: Slovenski oktet in Slovenska filharmonija ter slovenski kulturniki (pred kratkim je tam predaval Dimitrij Rupel). *Miha* je inženir aeronavtiike, glavni ali sokonstruktor več tipov jugoslovanskih športnih avionov. Delal je v Ikarusu v Zemunu, zdaj je v Metalni v Mariboru. — Sestra *Polona* je končala slavistiko ter glasbeno in gledališko akademijo in je bila dolga leta gledališka igralka v SNG Maribor (kot Polona Blaž, zdaj je tam igralka njena hči Sonja Blaž), danes je sekretar Centra za glasbeno vzgojo v Mariboru. — *Marjeta* pa je bila zdravnica, diplomirala je v Rio de Janeiru in tam specializirala leprologijo in pediatrijo. Poročena, imela je štiri otroke in so vsi doštudirali. Letos je umrla.

Vašo mamo gospo Jozefino (*Fino*) sem osebno poznala in jo tudi omenjam v eni svojih knjig. Bila je Cankarjeva in Pregljeva prijateljica in Pregelj jo je opisal v svoji črtici *Gospa Fina*. Pri vas so se zbirali znani kulturniki. Bi mi povedali kaj o značaju svoje mame? O kakem njenem spominu na velike sodobnike?

Po očetu je bila mama Italijanka. Oče se je poročil v Ljubljani, kjer je hodila (še v Avstriji) v nemško šolo. Ob svojem možu se je lepo naučila slovensko. Bila je po izgledu in temperamentu prava Italijanka, drobna, črna, živahna, zgovorna in zelo lepa. Veljala je za eno najlepših Ljubljančank. Bila je zelo inteligentna in lepo je igrala violino in klavir. Hodila je poslušat na fakulteto umetnostno zgodovino in bila je tudi v slikarski šoli Riharda Jakopiča. Na retrospektivni razstavi R. Jakopiča je bilo več njenih slik in skic. — V teh krogih se je pogloblje spoznala z Jakopičem, Izidorjem Cankarjem, Plečnikom itd. Finžgar, Pregelj

in drugi so bili naši stalni družinski prijatelji. Na stara leta je prijateljela najtesneje z arhitektom Plečnikom, katerega je zelo občudovala in visoko cenila (kot tudi on njo). Z Ivanom in Izidorjem Cankarjem si je dopisovala, seveda pa sta bila tudi gosta pri nas. Doma so v teh družbah veliko filozofirali in razpravljali o kulturi. Otroci smo bili premajhni, da bi vsemu temu sledili, mnogo pa nam je o tem pozneje pripovedovala mama. Bila je družabna dama, ki se je rada razgovarjala o umetnosti, literaturi, potovanjih. Oče je bil kulturni gospod in sta se v tem lepo dopolnjevala. — Po očetovi smrti je mama obdržala zveze z očetovimi prijatelji pa tudi stike s svojimi italijanskimi sorodniki. Večkrat je odpotovala tudi za mesec ali dva in otroci smo imeli medtem samoupravo. Tako smo vsi postali samostojni in nihče ni zaradi tega zašel na stranpoti.

Vaša gimnazijska leta. Kje ste študirali? Zna ni profesorji in sošolci? Kakšne spomine imate na predvojni čas? Kje ste študirali medicino? Kakšne spomine imate na univerzo? Kje in kdaj ste specializirali kardiologijo?

Doštudirala sem na klasični gimnaziji v Ljubljani, ki se mi je zdela zelo lahka kot študij. Najtežji predmet je bil zame vedenje, ker sem bila zelo samosvoja, nikogar se nisem bala in vsakomur sem vse povedala naravnost. Vsi profesorji — razen redkih — so mi ostali v dobrem spominu, npr. klasična filologa prof. Gnjezda in prof. Osana, za matematiko prof. Kunc, pisec učbenikov za matematiko, za slovenščino pa prof. Rupel. Sošolci? Polovica jih je med vojno izginila na tej ali oni strani. Preostali pa se še zdaj vsako leto dobivamo, ker smo ostali zares pravi prijatelji. Bili smo odličen razred na zahtevni šoli. (Klasična gimnazija te nauči misliti in ti da hrbtenico, tako da si potem sposoben za vsak študij).

Predvojni čas? Moj najbolj priljubljen predmet je bil zemljepis in oboževala sem naravo — poleg glasbe. To dvojje je napolnjevalo mojo mladost. Vse opere in koncerte smo obiskovali že kot otroci in Mazovčevi smo vsi imeli glasbeno izobrazbo. To je bil krassen čas, ker smo se vsi prijatelji imeli radi in po šoli se je prijateljstvo nadaljevalo v naravi na neštetih izletih. Radi smo mislili, filozofirali in živeli v naravi.

Mama je želela, da bi jaz študirala glasbo ali umetnostno zgodovino in ni marala, da grem na medicino. Morda sem jo prav zato šla študirat. Prva tri leta sem opravila v Ljubljani, nato sem šla študirat v Padovo, kjer sem tudi diplomirala. Po stažu v Ljubljani sem šla na specializacijo v Beograd in specializirala interno medicino, a že takrat sem delala na kardiologiji. (Na raznih delovnih akcijah sem bila že v tistem času šef zdravstva po Makedoniji, Srbiji in Bosni ter šef-zdravnik raznih šiptarskih brigad). Po Beogradu sem bila eno leto srezki zdravnik v Maglaju v Bosni. (Tam je pred mojim prihodom umrlo pol vasi za tifusom; dala sem prekuhavati vso vodo in jedli smo le jedi iz lupine, jajca ipd. Nazadnje so me hoteli kar obdržati, celo z ženinom in z uvajanjem v mohamedansko vero). — Potem sem dobila kot edini Jugoslovan štipendijo za eno leto specializacije iz kar-

diologije v Londonu in potem še za eno leto na Švedskem. Zatem sem se še večkrat izpopolnjevala v Parizu, Hamburgu in sodelovala na kardioloških seminarjih v Evropi (pasivno in aktivno). Skoraj vsako leto hodim na taka srečanja še zdaj.

V Padovi so nas sprejeli kot Slovane zelo skeptično, čez dva meseca pa sem naredila izpit iz italijanščine in niso se mogli načuditi, da smo večinoma vsi Slovenci zelo hitro znali italijansko, tako se je odnos do nas spremenil. Vsi kolegi so bili zelo v redu. Študij je bil lahek, dobila sem zlahka »110 e lode« (110 s pohvalo).

Vaša zdravniška kariera. Vaše funkcije. Ste tudi univerzitetni predavatelj? Kot zdravnica ste povezani tudi z našo hišno medicino: opravili ste srčno diagnostiko (srčni kateter) pri moji sestri in pripravili mojega moža na želodčno operacijo. Mož se spominja moške odločnosti Vašega medicinskega stila. Vaš odnos do medicine in do bolnikov? In Vaša soočanja s smrtjo bolnikov?

Že v Beogradu sem delala na kardiološki kliniki in aktivno v kardiološki sekciji ter se udeleževala mednarodnih kongresov (šef me je razumel). Funkcije? V Ljubljani sem bila dolga leta, vse do upokojitve, šef diagnostičnega kardiološkega oddelka na Kliničnem centru. Že v Beogradu in potem v Ljubljani sem bila v ožjem odboru Kardiološke sekcije (tajnik). Tudi zdaj delam na kardiološkem oddelku in na Polikliniki, isto kot prej, a le pogodbeno. — Medicinska predavanja imam na postdiplomskih kurzih (iz kardiologije). Opravljam delo s študenti in mentorstvo za specializante iz kardiologije. Veliko delam s tujimi študenti, ker znam več jezikov: srbohrvaško, angleško, nemško, francosko, italijansko in tudi švedsko, špansko in portugalsko ter nekaj češko in rusko. Sprašujete po publikacijah. Teh imam okoli petdeset: iz kardiologije (diagnostika srčnih bolezni in predoperativna priprava na srčne operacije, srčni katetri). Angiografije opravljam sama, čeprav je to bolj moško delo, ker je fizično in zdravstveno zahtevno.

Delala sem od prvega dne do danes in medicinsko delo mi pomeni toliko kot čist zrak in kruh. In če bi še enkrat živela, bi spet študirala medicino in se usposabljala v kardiologiji. Vsak zdravnik mora biti najprej človek, zdraviti mora celega človeka, dušo in telo. Če ga ne razume kot človeka, ne more zdraviti niti tistih specialnih težav, zaradi katerih bolnik išče pri njem pomoč. Stokovnost pa je tisto, kar ti pomaga, da njegov problem razrešiš. Če pacient nima v internista zaupanja, bo zdravljenje manj uspešno.

Smrt? Naši pacienti niso muhe enodnevnice, sledimo jim več let, to so člani naše družine in človeku je hudo, ko je bitka za človeka končana. Borili smo se zanj do zadnjega in bitko izgubili. In na smrt bolni? Če je pacient zmožen sprejeti resnico, mu jo povem. Če pa ni zrel, da bi nosil to resnico s seboj, mu je raje ne povem. To ni kot pri stroju: dva bolnika ni sta enaka.

Zanimate se za vrhunski alpinizem. Udeleževali ste se alpinističnih odprav v velika azijska po-

gorja. Kdaj ste se navdušili za alpinizem? Kako ste našli možnost združevati svoj tako zahtevni poklic s prav tako izjemno zahtevnim športom? Kam vse ste se povzpeli? Kateri vzpon je bil najzahtevnejši? Katero doživetje je bilo najlepše? Ste plezali tudi sami? Ali se držite kakšne posebne alpinistične družčine? Kaj Vam pomeni alpinizem? Imate tudi kake druge konjičke? In kaj berete?

Preden sem šla v šolo, sem bila že na Šmarni gori. Potem so se moje ambicije in sposobnosti z leti stopnjevale. Še v osnovni šoli smo bratje in sestre ušli materi sami na Triglav. Ko smo se čez dva dni vrnili, mama ni bila huda, ampak se je smejala in nam tako dala potuho in voljo za nadaljne hribovske po-



dvige. Ti so se v gimnaziji stopnjevali. V teku študija medicine sem zaradi pomanjkanja časa manj hodila. Po diplomi iz medicine sem si ponovno izbrila tudi prosti čas za hobije in prvi so bili hribi, tem pa se je pridružila še fotografija, z glasbo pa sploh nisem prenehala do danes. Združevala pa sem poklic in alpinizem tako, da sem hodila v času letnih dopustov kot zdravnik — v kakšni večji grupi, predvsem mlajših — na trekinge (visokogorske planinske pohode do 6000 m) na tuja gorstva. Večkrat sem bila v Himalaji, v baznih taboriščih Mont Everesta, na Anapurna trekingu, na Daulaghiriju, bila sem na najvišjem vrhu Irana Demaventu (Dom vetrov), 6000 m, na nekaj vršacih v Mehiki, Peruju, Boliviji in Čilu, v Afriki (Hoggar na jugu Alžirije) in na skoraj vseh švi-

Mogoče ne veste, da...

- da je župnijski urad Dravljane pri Ljubljani izdal zelo informativno in slikovno opremljeno knjigo p. Jožeta Kokalja **POGOVORI OB GANGESU**, ki govori o slovenskem in hrvaškem misijonu v Indiji...
- da italijanski demokrščanski politik Giulio Andreotti, ki je trenutno ministerski predsednik, misli izdati roman iz političnega življenja...
- da kakšen jugoslovanski general, Slovenec, ki že uživa ugledno jugoslovansko penzijo, skuša priti — o nacionalni ponos! — tudi do italijanske...
- da je v Kanadi izšlo v prevodu Rudolfa Čuješa delo dr. Franceta Bučarja **RESNIČNOST IN UTVARA** z naslovom **THE REALITY AND THE MYTH** (St. Francis Xavier University Press, Antigonish, Nova Scotia)...
- da je dr. Rudolph M. Sussel — leta 1987 je predaval na študijskih dneh v Dragi — z letošnjim letom opustil urejanje **AMERIŠKE DOMOVINE**...
- da je »Institut International Jacques Maritain« s sedežem v Rimu odložil seminar, ki ga je načrtoval, o politično-gospodarski situaciji v vzhodnih državah...
- da ni več prepovedano pošiljati po pošti Sveto pismo v Sovjetsko zvezo...
- da je frimasonstvo z velikimi vsotami financiralo Garibaldijev pohod na Sicilijo (tri milijone francoskih frankov) in D'Annunzijev pohod na Reko (dva milijona takratnih lir)...
- da je italijanska časnikarka v tedniku **PANORAMA** potožila, kako že leta v Italiji ni videti odraslega moškega brati knjigo v tramvaju ali vlaku ali parku ali metrou...
- da je celjska Mohorjeva družba v sporazumu s celovško, izdajateljico revije **CELOVŠKI ZVON**, prevzela del odgovornosti za soizdajanje te kulturne revije...
- da se je s knjigo **TEMELJI HUMANISTIČNE ETIKE**, ki je izšla pri reviji 2000, predstavil nov slovenski kulturnik, profesor Ivan Mesiček iz Maribora, ki je iz ateizma prešel h krščanstvu...
- da je bilo ob izvedbi Vrabčeve opere Tolminski puntarji v tržaškem Kulturnem domu tako mraz, da so pevke solistke nastopile v plaščih...

carskih vrhovih. Med njimi na Matterhornu, ki je bil moje najlepše in najzahtevnejše planinsko doživetje. In seveda na Mont Blancu in na Monte Rosa. — Sama nisem plezala, bila sem v navezah po 2 ali 3. Moja naveza so navadno tudi moji prijatelji, ker z njimi prebijem dosti težkih trenutkov in lepih ur. Vese-la sem, da mi tudi v moji drugi mladosti hribolazenje predstavlja veliko večji užitek kot napor. Alpinizem je zame del življenja. Moja pogača ima tri velike kose: največji je še vedno medicina, ostala dva pa sta uživanje v naravi in glasbi. Naj dodam še branje. Berem najprej strokovno literaturo, ne le iz dolžnosti, ampak iz duševne lakote. Sicer pa berem vse, kar je v zvezi s potovanji v neznano. Od ostale literature me zanimajo umetnost in biografije.

Poleg alpinizma imate radi tudi »nedeljsko izletništvo«. Kam Vas najraje zanese? Kateri predeli v Sloveniji in zunaj nje so Vam najbolj pri srcu? Vam gre bolj za stik z naravo ali s podeželskim človekom?

Kadar imam čas za nedeljski izlet, mi je vseeno, kam grem, le da grem od civilizacije. Ni važno, kako visok bo hrib, ampak kaj najdem na tej poti. Zato mi noben predel Slovenije ni manj pri srcu kot drugi. Rada imam pokrajino, ne izogibam pa se ljudi te pokrajine. Trudim se, da bi spoznala čim več končkov naše lepe Slovenije. Primorsko sem že precej prehodila. Spomladi sem bila v Egiptu, v Libiji in na Sinaju, poleti pa v Julijskih Alpah. Svoje poti imam vse dokumentirane na diapozitivih. Kam grem, to je odvisno od spleta okoliščin.

Znani ste kot predavatelj o medicini in planinstvu. Vaše najpogostejše teme?

Predavanja so v glavnem iz kardiološkega območja. Planinska predavanja pa so pretežno podoživetja mojih potepanj po domačih in tujih gorstvih. Na Primorskem tu in onkraj meje ste večkrat imeli moja medicinska in planinska predavanja. Eno prvih na Primorskem je bilo predavanje o Triglavskem nacionalnem parku, eno zadnjih pa o nacionalnih parkih Severne Amerike in o Galapaškem otočju.

Vaš odnos do vere. Vaši starši so bili verni. Ste uspeli ohraniti to vernost skozi teh štirideset let, ki so vero smešila in jo hotela izničiti? Je težko biti veren v zdravniškem ambientu? Je po Vašem vera za človeka pomembna?

Moj odnos do vere je pozitiven. Moji starši so bili verni, delo v medicini mi tega odnosa do vere ni izničilo; v večnem boju za človeško življenje, ki naj bi bil bistvo zdravniškega poklica, se človek še bolj zave svoje majhnosti in ničevosti v vesolju. Na odnos do vere ne vpliva toliko ambient, kolikor človekov osebni odnos do sveta in življenja v njem.

Beseda našim bralcem, razkropljenim po vsem svetu.

Želim vsem, da bi lahko preživeli v življenju toliko lepih trenutkov, kot jih je bilo danih meni (zaslu-ženo ali nezasluženo).

Kogojeve Črne maske nas spet begajo

Pavle Merku

Prva uprizoritev Kogojevih Črnih mask v ljubljanski Operi leta 1929 spada v zgodovino: odtlej je minilo le 61 let, toda koliko je še živih med onimi, ki so doživeli to uprizoritev kot soustvarjalci ali gledalci? Koliko je še živih prič, ki bi nam lahko povedale, kako je ta edinstvena slovenska opera — in sploh svojevrstna opera tudi v svetovnem merilu — zaživela na odru in koliko je razmajala vesti in zaplodila duhove? Brskanje po tedanjih časnikih in revijah bi nam verjetno posredovalo prej odmev dogodka samega sredi slovenske gluhe loze kakor bistvo in veličino in pomen genialne stvaritve. Vendar vemo, da so bili prisotni številni naši veliki ustvarjalci, ki jih je nova slovenska opera vznemirila: ob Kogoju, največjem glasbenem geniju slovenske zemlje po Jakobu Petelinu-Gallusu in Aleksandru Durjavi-Horologiu, so vendar prispevali svoje delo, svoje misli, svoje načrte Mirko Polič, Ivan Čargo, Ferdo Delak, Avgust Černigoj, Ivan Vavpotič, to se pravi številni med našimi najbolj nadarjenimi in naprednimi ustvarjalci v onem času. To je danes zgodovina, pravim: naporno nam je meriti temperaturo ustvarjalne ihte, ki jo je Kogojeva opera sprožila med sopotniki v glasbi, slikarstvu in gledališču; v oporo so nam osnutki in fotografije, redki zapisi in vtisi, v ostalem si moramo pomagati z ugibanjem, zakaj slovenska kultura je v glavnem brezbrizno obšla dogodek.

V onih težkih letih, ki jih je nazorno orisal Borut Lopar-nik v eseju **Plaidoyer per uno sconosciuto**, ki je izšel pred leti v italijanskem prevodu in ga slovenski bralci, ki ne razumejo italijanščine, še ne morejo brati v izvirniku, ni bilo slovensko občinstvo pripravljeno sprejeti in razumeti veliko delo, ki ga je Kogoj napisal s svojim življenjskim mozgom, da mu je izpilo življenje samo. Slovenija se je namreč tedaj borila za eksistencialne pogoje sredi nove države, ki je zrastle s pogorišča prve svetovne vojske na razvalinah avstroogrske monarhije v nelahkem ravnovesju z nekdanjimi osmanskimi posestmi.

Druga uprizoritev Črnih mask, ki jo je ljubljanska Opera pripravila v sezoni 1957-1958, spada tudi že delno v zgodovino: toda starejši, ki so jo sooblikovali ali ki smo ji prisostovali, jo nosimo še živo v spominu. Zame ne spada ta uprizoritev v zgodovino, nosim jo v sebi, kakor da bi ji prisostvoval včeraj. Tudi v tem primeru so jo soustvarjali najboljši, najbolj odgovorni med slovenskimi umetniki. Partituro je pregledal in glasbo je s svojo taktirko oživil Samo Hubad, režijo za predstavo je oskrbel tenkočutni in tenkovestni Hinko Leskovšek, ustrezno scenografijo je ustvaril Maks Kavčič, domiselno koreografijo — ki je v ti operi bistvenega pomena — je prispeval sam Pino Mlakar, ob njih so sodelovali še najboljši, ki jih je zmogla tedanja Ljubljana. Lik Lorenza je neprekosljivo ustvaril Samo Smerkolj, ob njem še velika imena in velike sposobnosti.

Tedaj sem bil preveč radoveden in preveč zazrt v Kogojevo mojstrovino, da bi se mogel zavedati težine vseh naporov, ki jih je toliko mojstrov vložilo v odrsko oživitev



Marij Kogoj (1892-1956)

Črnih mask. Danes mi življenjsko izkustvo in večdesetletna razmišljanja o Kogoju in njegovem delu omogočajo, da se ob živem spominu na predstavo zavem teh naporov in da jim pripišem zasluženost vrednost.

V onih letih je v slovenski umetnosti še razsajal socializem, v slovenski glasbi je prestoloval Lucijan Marija Škerjanc, kratkosapni epigon, ki so ga politiki nosili na rokah in mu zaupali vodilno vlogo. Slovensko občinstvo je bilo enako nepripravljeno sprejeti Črne maske, kakor je bilo 29 let poprej ob prvi uprizoritvi. Zato je z večino slovenskih glasbenikov vred zlahka pozabilo na dogodek. Odslej je bil Kogoj spet tujec in neobdobje med nami.

Danes pričakujemo, 32 let pozneje, novo ljubljansko uprizoritev Črnih mask. A kako je danes s Kogojem sredi slovenske kulture in sredi slovenske družbe? Ali je danes naše občinstvo bolje pripravljeno, da ga razume in sprejme?

Odgovor na to vprašanje najdemo v intervjuju z Lojzotom Lebičem v Novi reviji I. 1983. Naj navedem vsaj odstavek iz njega, pa naj bralec razmišlja in išče posledice.

»Vloga glasbe je v posamezni kulturi in življenju odvisna od **pomena**, ki ji ga pripisujemo — pomen od **izkuše**

nosti posameznika — izkušnost od vzgoje. Vzgoja za glasbo danes od množičnih sporočil, ki jim zahteve in smotre usmerja kulturna politika. Glasbena politika medijev se mi kaže izrazito »vzgojno« nevtalna: boj za poslušalce (gledalce, bralce) in hvaležnostna uslužnost, če se ti dovolj množično odzovejo. Ob taki neopredeljenosti (...) je nastal čudovit razredni glasbeni separatizem: delavcem najbolj cenena glasba (juke boxi po bifejih), podeželanom narodno-zabavna, novemu meščanstvu popevka, poznavalcu abonmajska, za pubertetni glasbeni okus pa disco. Nič ne pomagajo opozorila, da akumulirana zvočna ravnodušnost vodi tudi v politično, socialno in vsakršno drugačno otopenost«. (Nova revija 1983, str. 2084).

To velja v večji ali manjši meri tudi drugje v današnji Evropi, pravzaprav le v evropski provinci, ki ne pozna živih pobud in ne prizna glasbi pomembne vloge, to vlogo pa dobro poznajo in zlorablajo skriti prepričevalci, to je industrija in politika, ki sta natrpali vsak prostor in vsak čas z glasbeno plažo. Povrh smo Slovenci narod, ki potešimo in izživljamo svoje kulturne potrebe v književnosti in le svojim književnikom priznamo vodilno kulturno vlogo. Glasba je pri nas pastorka. Naši največji glasbeniki so prav tisti, ki jih najmanj cenimo, potrebujemo in ljubimo.

Koliko Slovencev posluša Gallusa, da jih njegova glasba notranje bogati? Koliko Slovencev sploh ve, da je bil Horologius po rodu nadiški Slovenec? In koliko jih ve za Kogoja?

Le nekaj bednih podatkov iz poslednjih let. Dve prvi izvedbi Kogojevih del sta si omislila slovenski zbor in italijanski pianist v Italiji, obe deli sta na plošči izšli v Italiji. Slovenija je registrirala dogodke z manjšo zavzetostjo kakor revije v Milanu in Rimu.

Lanskega oktobra je bila v Kanalu ob Soči otvoritev stalne Kogojeve spominske sobe; Ljubljana, Gorica in Trst so bili povsem odsotni: ne ustanov ne glasbenikov, ne predstavnikov obveščanja ni bilo zraven. **Primorski dnevnik** je objavil nekakšno novičico o tem s sedemdesetimi dnevi zamude, ljubljanski tisk ničesar.

Nekateri slovenski politiki si pri nas že nekaj let prizadevajo, pripeljati v Trst in Gorico zvočno megalomanijo brez estetske in kulturne cene ter s tem rušijo ugled slovenske glasbe in slovenske kulture v Italiji. Slovenske glasbene ustanove tudi pri nas molčijo, ne poznajo Kogoja, ne zavedajo se, da raste slovenska glasba v naše dni le skozi njega.

Ljubljana, Trst, Gorica pokažejo torej isto kulturno otopenost, ko gre za glasbeno umetnost, zadovoljijo se le z vsakovrstno plažo. Slovensko občinstvo je torej danes vsaj enako nepripravljeno, da posluša Kogojeve Črne maske, kakor je bilo l. 1929 in 1957. Verjetno je še manj pripravljeno kakor tedaj.

V ti gluhi lozi, kjer Slovencem ne odmeva nobena vredna glasbena spobuda, z grozo pričakujemo dogodek, ki bi lahko bil slovenski kulturni dogodek leta. Verjetno bo spet šel mimo nas kljub redkim, ki ga ne bojo prezrli. In politiki ter njihova obveščevalna sredstva se bojo, kakor vedno, zatekli v glasbeno plažo, da z njo uspavajo in očarajo množice. Vsi politiki: ves barvni spektrum, kar ga Slovenci tu že dolgo, tam od včeraj premoremo, ne pozna razlik in izjem.

Narod brez kulture pa je narod brez prihodnosti.

Trst, 26. januarja 1990

Politično kameleonstvo v današnji Sloveniji

Takole pravi o tem dr. Zdenko Roter: »Politično kameleonstvo kajpada poznajo povsod, v vseh političnih sistemih. Pa vendarle se kaže v realsocialističnih družbah na poseben način in v znatno večjem obsegu kot drugod. Ključni razlog za to najdemo v monopolni vladavini enega samega političnega osebkja in v zgradbi partijske (komunistične) države, ki terjata popolnoma enoznačno politično in svetovno-nazorsko usmeritev za vsakogar, ki želi napredovati na lestevici družbenih in političnih položajev.« In nadaljuje:

»Tudi v sedanjem trenutku se pred našimi očmi vsak dan, na sestankih, zborovanjih, zasedanjih republiškega partijskega komiteja, na radiu in televiziji ter v časopisju, pa tudi v medosebnih stikih kar vrstijo nastopi ljudi »v duhu časa«. To nastopaštvo kričavo razglša gesla o demokraciji, političnem pluralizmu, dialogu, slovenski državni in narodni suverenosti, o človekovih pravicah, državljanskih svoboščinah, zoper dogmatizem, politični monolitizem, rigidni komunizem, enostrankarski sistem, boljševizem, militarizem, policijsko državo — za pravno državo in socializem, vse po meri človeka. Mnogi to počno brez sramu, z natančno istih mest in v istih političnih vlogah (kot uredniki, generalni direktorji, nosilci republiških ali zveznih političnih funkcij, člani centralnega komiteja ZKS in drugih republiških forumov) v skupščinah, časopisju, na radiu in televiziji, na univerzi in še kje, kjer so poprej, še ni dolgo tega, počeli, prav tako javno, nekaj povsem drugačnega, popolnoma nasprotnega. Vročično, a hkrati samozavestno so se takrat zavzemali za uresničevanje predpisanih vzorcev doktrine samoupravnega fundamentalizma, neutrudno iskali sovražnike socializma, prezirljivo zavračali kritične mislece in predlagatelje alternativnih rešitev, zavračali ali cenzurirali kritiška besedila, z ogorčenjem govorili o alternativnem novinarstvu, z užitkom rezali televizijske nastope ali jih v celoti skladiščili, simulirali pogovore za okroglo mizo s skrbno prebranimi udeleženci, za katere so bili gotovi, da ne bodo presenetili itn. S posebno slastjo in zmagoslavjem so od časa do časa tudi imenoma razglšali odkritja sovražnikov tega socializma, zablodili intelektualcev, disidentov, nacionalistov, klerikalcev in drugih nasprotnikov; ki ne morejo imeti mesta v novi ureditvi. Zdelo se je, da njihove vladavine ne more biti nikoli konec. Ta konec se sicer zdaj dogaja, ker stara vladavina razpada. Toda kameleoni ostajajo in se trdovratno oklepajo pridobljenih prednosti. Nekateri med njimi spet kandidirajo brez zadrege in zardevanja...«

(NAŠI RAZGLEDI, 24.XI.89)

So ljudje plačilno sredstvo?

Alenka Lawrence



Are human beings expendable?

Obsodba grofa Tolstoja v Londonu je v Veliki Britaniji in pri nas vzbudila veliko pozornost. Tolstoj je vložil priziv in zdaj zbira dodatno gradivo o vračanju slovenskih protikomunistov maja 1945 iz Vetrinja v Jugoslavijo in o pokolih, ki so temu sledili. V ta namen je januarja obiskal tudi Ljubljano, tamkajšnje Delo pa je 20. januarja objavilo z njim intervju.

Priloga največjega katoliškega tednika v Veliki Britaniji in Irski The Universe, NEW CREATION, je takoj po koncu Tolstojevega procesa objavila na uvodnem mestu komentar Alenke Lawrence, ki ga z dovoljenjem urednika omenjene priloge objavljamo v prevodu.

Na nedavni, zelo odmevni kazenski razpravi zaradi objave sramotilnega spisa pred visokim sodiščem v Londonu so priznali konservativnemu članu zgornje zbornice Lordu Aldingtonu rekordno vsoto poldruga milijona funtov odškodnine zaradi podtikanj, da je bil vojni zločinec.

Brošura grofa Nikolaja Tolstoja in Nigela Wattsa je trdila, da je Lord Aldington, takrat brigadni general Toby Low, leta 1945 vrnil 70.000 protikomunističnih Kozakov in Jugoslovancev, za katere je skrbela britanska vojska v Avstriji, Sovjetski zvezi in Jugoslaviji, pri čemer je točno vedel (in to je bilo bistvo vprašanja), da jih bodo pobili. Lord Aldington je odločno zavrnil obtožbe in izjavil, da je le izpolnjeval ukaze.

Jasno je, da je grozno, če te kdo po krivem obtožuje. Vendar, medtem ko zdaj lahko kdo čuti, da je bilo ubranjeno njegovo dobro ime častnika in poštenjaka, pomislimo še na svojce tistih, ki so bili prisilno vrnjeni.

Ti niso prejeli nikakršne odškodnine. Njihovi dragi še vedno ležijo v tajnih, nezaznamovanih grobovih kot žrtve ne samo stalinistične surovosti, temveč tudi tega, kar je Nigel Nicolson, takrat britanski obveščevalni častnik v Avstriji, označil kot »eno najbolj nesrečnih operacij, kar so jih morale izpolniti kake britanske sile«.

Kar še večja strašno ironijo, je to, da so bile žrtve v veliki večini odločno za Britance. Tako na primer 12.000 mladih slovenskih katoliških domobrancev iz severne Jugoslavije.

Večinoma so bili kmečki fantje, ki so imeli v žepih rožne vence. Sami so se vključili v obrambne skupine, da bi branili svoje domove, družine in cerkve pred komunističnimi grozodejstvi, potem ko so Titovi partizani pod krinko Osvobodilne fronte (kar je iz njih tehnično delalo za britanske zaveznike) izkoristili zasedbo Jugoslavije, da so sprožili teroristično kampanjo proti rojakom, proti vsakomur, o katerem se jim je zdelo, da jim stoji na poti pri ustvarjanju njihovega pojmovanja marksistične utopije.

Domobranci so bili med prvimi, ki so doumeli obseg stalinistične strahovlade, ki je bila na tem, da vklene Vzhodno Evropo. Bili so predhodniki tistih oporečnikov, ki jih danes hvalimo. Leta 1945 so se zatekli pod zaščito Britancev, ki so zanje poosebljali ideale pravičnosti in demokracije in o katerih so še upali, da bodo osvobodili njihovo domovino. Britanci pa so jih izdali.

Iz politične preračunljivosti, da bi pomirili Tita, katerega čete so bile prodrle v Avstrijo, so jih zaprli v vlake in jim

lagali, da potujejo v Italijo. Z njimi so šli duhovniki, ženske in otroci, begunci, ki so jih na obravnavi zaradi žalitve časti omenjali kot »spremljevalce iz taborišča«.

Krut udarec je bil, da peščica tistih, ki so preživelih po kole, ki so sledili, in ki so prišli pričat pred visoko sodišče iz tako oddaljenih krajev, kot je Tasmanija, ni smela pripovedovati poroti o njih. Kot je izjavil vrhovni sodnik Michael Davies, so ta pričevanja sicer sprejeli, a so bila nepomembna za obravnavo, ki je bila pač posvečena kleveti, ne vojnim zločinom. Pričevanja o tem, kako so partizani z žico zvezali begunce in jih mučili, izdirali zlate zobe in oči. Kako so duhovniku, ki je dajal odvezo, odsekali roko. Kako so večino spravili do neke jame na gozdnatem področju Kočevja, v katero so partizani zmetali na tisoče živih in mrtvih.

Trije so preživelih. Eden, Milan Zajec, je imel v obleki skrito Marijino svetinjo. Prepričan je, da ga je rešila. Pet dni je bil živ pokopan v gmoti trupel. Slišal je ljudi, ki so molili, dokler se niso zadušili. Neki moški je kričal: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!« dokler ga niso utišale ročne granate. Zajec si je razdrobil zobe v poskusu, da bi razvezal žico tovarišem.

Likvidatorje iz Kočevja so poslali na oddih v letoviščarski kraj Bled. Jama je zaprto področje. Na macesnih, ki so jih posadili, da bi jo zakrili, visijo rožni venci, ki so jih skrivaj pustile žalujoče matere.

Uradno so te grozote v Jugoslaviji utonile v molku. Zaradi nove odprtosti pa zdaj končno poročajo o njih sredstva množičnega obveščanja. Začenjamo spoznavati obseg tega, kar se je zgodilo. Vendar, za božjo voljo, na britanski strani moramo tudi ugotoviti, zakaj se je zgodilo.

Tudi če ni bilo zarote na visoki ravni, tudi če upoštevamo težke odločitve, ki da so bile potrebne za ohranitev krhkega miru leta 1945, in človečnost tistih britanskih vojakov, ki so zatisnili oko, da so reševali življenja, in so težko izpolnjevali ukaze, vsa zadeva še vedno neprijetno zaudarja po preziru do ljudi, ki so jih obravnavali kot blago za izmenjavo.

Zunanje ministrstvo je kasneje označilo vračanje kot »strašno napako«, a kaj bi bilo reklo, ko bi bile žrtve Britanci?

Z mislijo na »boat people« v Hong Kongu prosimo, da bi se od tega groznega nauka zgodovine naučili kaj razsodnosti in sočutja! Ne, gospod sodnik Davies, ne bi bilo »lepo«, če bi tragedijo sedemdesetih tisočev pustili pri miru.

Vloga Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja

Slovenska matica je 16. in 17. marca leta 1988 v Ljubljani organizirala znanstveno posvetovanje o Cerkvi in slovenski kulturi od konca 18. do konca 19. stoletja. To sta bila dva bogata študijska dneva, med katerima se je za govorniškimi pultom zvrstilo kar 16 predavateljev, raziskovalcev, duhovnikov, zgodovinarjev, filozofov in jezikoslovcev.

Omenjena predavanja imamo sedaj po zaslugi Slovenske matice zbrana v zborniku, pri izdaji katerega so sodelovale še vse tri slovenske Mohorjeve družbe: celjska, goriška in celovška. Zbornik, ki nosi naslov **Vloga Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja**, so uredili profesorji France Dolinar, Joža Mahnič in Peter Vodopivec. Iz zbornika je zaradi prerane smrti žal izpadel referat prof. Štefana Barbariča o literarno nazorskih dilemah slovenskih katoličanov v 19. stoletju s posebnim ozirom na poglede dr. Antona Mahniča in njegovega kroga. Vključen pa je bil diskusijski prispevek o Cerkvi in poeziji prof. Borisa Paternuja.

Oglejmo si torej na kratko vsebino zbornika. Uvodni prispevek je sestavil predsednik Slovenske matice, zgodovinar Bogo Grafenauer. V njem se dotika vprašanja periodizacije in predmeta obravnave, predvsem pa poudarja, da ne gre za zgodovino slovenske Cerkve, ampak samo za njen odnos do kulture.

Zgodovinski okvir o Cerkvi na Slovenskem v 19. stoletju je prispeval France Kralj. Metod Benedik obravnava duhovne vplive in spremembe na cerkvenem področju v istem času, Marijan Smolik pa izobraževanje in vzgojo duhovščine. V njunih prispevkih najbolj izrazito izstopa pojav janzenizma, s katerim se je Cerkev na Slovenskem otepala celo prvo polovico stoletja. Zanimiva je razprava Bogdana Kolarja o misijonski razsežnosti cerkvenega življenja, v kateri je seveda osrednji lik škof Indijancev in svetniški kandidat Friderek Baraga. Vasilij Melik v svojem prispevku razčlenjuje vlogo, ki jo je imela duhovščina pri slovenski narodni prebui. O Cerkvi in slovenskem šolstvu piše Andrej Vovko, o nastanku Mohorje-

SPOMINI MILANA GUŠTINA



(9)

Ostalih treh nisem več videl — najbrž so jih sežgali v krematoriju, tako so namreč govorili v taborišču.

Nekoč sem tudi videl, kako so nekemu Italijanu prisodili petdeset udarcev, ki bi jih moral dobiti v enem mesecu. To se je tudi zgodilo, toda hvala Bogu lahko potrdim, da se je rešil, saj sem ga spet srečal, ko smo odhajali domov. Tudi govoril sem z njim in povedal mi je, da je iz Verone in da je dobil to kazen, ker je uničil tri blazine.

Najbolje pa bi znali opisati dogajanje v taborišču Rusi, saj so bili med prvimi jetniki — pred njimi so bili mogoče samo Poljaki in Nemci. Z njimi so najslabše ravnali, tudi z Ukrajinci in pa z Italijani niso bili nežni. Med Italijane so prištevali tudi nas Primorce, saj smo bili italijanski vojaki in državljani.

Glede na Ukrajince pa naj pripomnim to, da je večina veljala za nedelavne, kar so Nemci močno prezirali in jih kmalu pospravili — v krematorij.

Poljaki so v taborišču uživali največ prednosti — imeli so najboljše prostore, saj so prišli prvi, podobno so se počutili Čehi, takoj za njimi pa Jugoslovani.

Mi smo spadali med najnovejše goste — za nami so prišli le še Francozi, Holandci in Albanci.

Nekateri Nemci so prišli v taborišče kmalu po Hitlerjevem prevzemu oblasti. Neki »Blokeltester« iz 19. bloka je bil ujet le nekaj mesecev po fñhrerjevem nastopu in se je vrnil domov šele po končani vojni — kot vsi mi, ki smo ostali pri življenju.

Kot je razvidno, tudi nemški »rajh« ni prizanesel nikomur. Bilo je pač tako kot pri nas pod Mussolinijem.

Sedaj pa o kuhinji. To je bila velika stavba, ki je bila sestavljena iz kopalnice, kuhinjskih prostorov, čevljarnice in šivalnice.

Kuhinja je bila točno sredi stavbe. V velikih kotlih, eden je namreč vseboval od pet do deset hektolitrov, so kuhali na paro. Revno kosilo je bilo nared že v nekaj urah — nehali so namreč kuhati že ob osmih zjutraj.

Poseben voz je prenašal hrano. Nanj so naložili posebne »keselne«, ki so držali točno petdeset litrov.

Ko so to naložili, so šli od kuhinje do vseh blokov, na vsakem je šef povedal, koliko ljudi ima, primerno količino so nato oni razložili. Tako je bila hrana razdeljena že pred poldnevom. Točno opoldne je vsak dobil liter, delil je seveda starešina vsakega posameznega bloka.

Hrana je v začetku ujetništva bila precej dobra, v glavnem krompir in korenje, pozneje so nam postregli le z rdečim zeljem in kolerabo.

To smo dobivali vsak dan; le redko smo ob nedeljah dobili mineštro s testeninami, to pa je bil že velik praznik za celo taborišče.

žefa, grofa v Scitopoliju, 25. in 27. avgusta sv. Jožefa Kallasanca in 18. septembra sv. Jožefa iz Copertina (TAGLIAVINI I,82), 24. marca sv. Jožefa Marijo Tomasija in 27. novembra blaženega Jožefa Pignatellija (LETO SVETNIKOV I,820; IV,390).

V srednjem veku so ljudje zelo poredkoma poimenovali otroke po Jožefu in po Mariji, komaj od XVI. stoletja dalje srečamo obe imeni pogostoma. V večini virov za srednji vek je ime odsotno, berem ga dvakrat le 1360 v Trstu: *Jose brentar[ius]* in *Jose Scudelar[ius]* (CAP CERE I,c.17r., oba je tega leta namreč pobrala kuga; ime je brati *Jože*).

Poleg imenske oblike *Giuseppe* se je v italijanščini pojavila tudi oblika *Iseppo* in je postala pogostna tudi pri nas: v Trstu srečamo v letih 1674 in 1698 *Iseppo Cragnez mistro di scolla* (F.MARENZI).

Imensko obliko *Josip* srečamo v slovenskem prostoru zelo poredkoma: priimek *Josip* (ZSSP KR) je osamljen, v krajevnem imenoslovju poznam le naselje *Jóspdol* in vodno ime *Jospdolski potok* na Pohorju (ATLAS 39/A3); KLS IV,446 pove o naselju, da je »novejše, izrazito delavsko naselje«, in tako si njegovo ime lahko razlagamo kot učeno ime, ki ga v ti obliki rabita cerkev in uprava.

Ljudska oblika tega imena je pri nas vsekakor predvsem *Jožef*: ATLAS pozna štiri zaselke Sv. *Jožef* pri Trziču, v ljubljanskem Barju, pri Škocjanu na Dolenjskem in pr. Krškem (83/B1,146/A1,153/A3,154/B1). ZSSP pozna priimek *Jožef* (MB,NM), *Jozef* (KR) in izpeljani *Jožefin* (Dolnja Lendava), KOŠTIÁL 628 pozna še izpeljani priimkovni obliki *Jožefič*, *Jožefinec* in hibridno obliko *Jožep* (Štajerska).

Ime je zaradi priljubljenosti razvilo mnogo hipokoristikov in klicnih oblik, ki jih vse našteva KEBER 223. Najbolj priljubljena med njimi je gotovo oblika *Jože*, ki je v Trstu izpričana že l. 1360. Krajevno imenoslovje pozna ime zaselka *Jože* v Spodnjem Rožu (30/B3) in izpeljanke: ime zaselkov *Jožek* pri Žalcu in v Halozah (ATLAS 90/B2,95/B3), priimek *Joželj* (ZSSP Logatec, NM, LJ), ime zaselka *Jožman* in vodno ime *Jožetov graben* pri Dolskem (128/A2), obotavljam pa si spraviti mednje pokrajinsko ime *Jožnikov rovt* pri Jesenicah (55/A3).

Iz obeh imenskih oblik — *Jožef* in *Jože* — so tudi številna hišna imena, na pr. *Józetve* v Ricmanjih, *Žéfacovi*, *Jóžovi*, *Žéfi*, *Jóžulni*, *Žéfovi* v Nadiških dolinah (ZUANELLA...).

Ob imenih s šumevcem ž imamo tudi imenske oblike z zobnim pripornikom z: *Jozek* (ZSSP Brežice), *Josek* (CE, MB), *Jozelj* (LJ), ime zaselka *Jozel* pri Litiji (ATLAS 129/A3) in *Jozl* na Kozjaku (15/A3). Verjetno spadajo sem tudi priimkovne oblike *Jozlin* (ZSSP Dolnja Lendava), *Jozlek* (KOŠTIÁL 628 Štajerska) in *Josin* (LJ), *Jozin* v Trstu za fašizma → *Geppini* (PIZZAGALLI 139). Priimek *Josiz* (SPZM UD) je bržkone balkanskega izvira, prim. *Jozić* (ZSSP GO).

Enako kolebanje med ž in z je lastno tudi aferetičnim hipokorističnim oblikam *Zep* (ZSSP MB, Slovenj Gradec); *Zepa* (KOŠTIÁL 628 Štajerska); *Zepek* (prav tam) in *Žepek* (ZSSP NM, Laško, Konjice); *Zepič* (ZSSP Laško; KOŠTIÁL 628 Primorska), *Zepitsch* (ZSSP Slovenj Gradec), *Žepič* (ZSSP KR).

Glede številnih imenskih oblik, ki jim je osnova aferetični hipokoristik *Sep*, velja pripomniti, da so lahko nastale po nemškem hipokoristiku *Sepp* ali po italijanski imenski obliki *Iseppo*: *Sep* (ZSSP Prekmurje), ime dveh zaselkov v Prekmurju in Halozah (ATLAS 22/A1,95/A3); *Sepe* (ZSSP Litija, LJ); *Sepec*, nemško *Truttendorf*, ime naselja v Rožu (ATLAS 32/B1); *Sepej*, ime zaselka pri Gornji Rad-

goni (ATLAS 19/A2); priimki *Sepič* (ZSSP KR, Ilirska Bistrica, Tolmin), *Sepič* (TS), *Sepich* (TS; za fašizma → *Sepini* in *Seppich* → *Seppilli*, prim. PIZZAGALLI 306); *Sepičič* (ZSSP Ilirska Bistrica); prejšnja dva priimka sta lahko hrvatskega izvira kakor *Sepčič* (ZSSP Ilirska Bistrica); *Sepovič* (ZSSP GO); morda tudi *Sepin* (ZSSP LJ) in še kateri. Osnova je lahko doživela redukcijo pri daljši kompoziciji: *Spetič* (ZSSP Primorska; TS, Dolina), *Spetic* (TS), *Spetich* (TS; tu za fašizma → *Spetti*, prim. PIZZAGALLI 156), *Spettic* → *Spetti* (prav tam), *Spettich* (TS; tu → *Spetti*, prim. PIZZAGALLI 156,314).

Nekatere med temi oblikami srečamo tudi z začetnim Š, kar utegne biti pisna hiperkorektura pod vplivom nemške izreke: *Špetič* (ZSSP LJ, Postojna), *Špetic* (LJ), morda tudi *Špet* (ZSSP Idrija). Toda pri vseh priimkih, ki ohranjajo osnovni e, si je pojav težje razlagati, morda kaže za vse te priimke celo dopuščati kako drugo razlago ali vsaj križanje: *Šepe* (ZSSP CE), *Šepec* (Logatec, Gorenjska, Štajerska, NM, LJ), *Šepic* (Štajerska, NM, LJ), *Šepelj* (Krško, Metlika), *Šepič* (NM, LJ, PT; toda prim. *Sepič* v Ilirski Bistrici!), *Šepin* (LJ).

Preostane nekaj drobiža: zaselek S. *Giuseppe* pri Krovretu (ATLAS 118/B3) v zahodnih Brdih, pravzaprav že v dolini Idrijce, je v pofurlanjenem kraju, morda res ni zanj slovenskega imena. Isto verjetno velja za zaselek St. *Josef* v Labodski dolini (ATLAS 11/A2) v nemškem (ali pomnemčenem) okolju: če je ime zaselka mlado, kar nam sugerira že samo ime, potem bomo zaman iskali slovenske imenske oblike v starih virih. S. *Giuseppe della Chiusa* je v dvajsetih letih nastalo italijansko ime naselja *Ricmanje* (ATLAS 178/B3).

Pri priimkovnih oblikah *Josefovič*, *Josifovič* (ZSSP MB), *Josipovič* (ZSSP Postojna) moramo iskati tuje poreklo.

Redkejši hipokoristik *Joco* izpričujeta na slovenskem Zahodu priimek *Jocič* (ZSSP GO) in hišno ime *Jócovi* v Nadiškem okolišu (ZUANELLA).

Pri priimkovnih oblikah *Sepelnik* (ZSSP Slovenj Gradec) in *Seper* (ZSSP Šmarje) in še bolj pri *Joser* (ZSSP Šmarje) se rajši izognem razlagi iz hagionima. Iz njega pa gotovo razlagam *Jocif* (ZSSP KR), morda po napačni izreki ali napačnem zapisu naravnost iz nespremenjenega hagionima.

Kljub klicnemu imenu *Juš* (prim. KEBER 223) rajši razlagam priimek tipa *Juša* iz Joahima (glej tam!).

Judas

Slabo srečo tega imena je pripisati apostolu izdajalcu Judežu Iškarjotu, medtem ko Cerkev časti 28. oktobra apostola sv. Judeža Tadeja. Ime *Yehudâh* je imel četrti Jakobov sin, ustanovitelj rodu, ki nosi po njem ime: in to je prešlo na deželo *Judejo*. V hebrejščini pomeni ime »leva« (TAGLIAVINI II,349 p.g. »Taddeo«). Kljub dobremu apostolu ni o njegovem češčenju sledu v LETU SVETNIKOV.

Na Slovenskem je menda ena sama cerkev v čast Sv. *Judi* in sicer v Rudniku v ljubljanski periferiji (ATLAS 127/A3). Osebo ime srečamo poredkoma v preteklosti: 1373 *Judes*, kmet v Gorenjih Ravnah (KOS I,79), danes ohranjeno v nespremenjeni priimkovni obliki *Judež* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, NM, LJ) in v ustreznem imenu zaselka pri Ravnah (ATLAS 37/A2-3). Že pri priimkovni obliki *Jud* (ZSSP MS) in morda še *Jod* (MB) se moramo vprašati, ali ponavlja hagionim ali rajši etnik, in ta dvom ostaja pri vseh izpeljanih priimkovnih oblikah, čeprav priznavamo prvenstvo hagionimu vsaj pri razlagi priimkovnih oblik

Judec (ZSP CE, LJ, Sežana), *Judic* (ZSSP LJ). Delj si ne upam, saj je pri nekaterih in sicer redkih priimkovnih oblikah, ki so morda iz našega hagionima, slika o njihovem izviru vse prej kot jasna.

Judocus

Ni se čuditi, da o tem svetniku ne najdemo besede v TAGLIAVINIJU, čudimo se pa lahko le, da ga prezre LEOTO SVETNIKOV, pričo 14 cerkva, kolikor mu jih je posvečenih v Sloveniji (KEBER 223). Če dodamo še cerkev sv. Jošta v Škrutovem, ki sicer ni v Sloveniji, a je vendar v slovenskem prostoru, raste število svetemu Joštu posvečenih cerkva na 15 in to ni od muh. To pot nam je le KEBER 223 v pomoč: slovensko imensko obliko *Jošt* nam nemška imenska oblika *Jobst* ali *Jost* posreduje po latinskem svetniškem imenu *Jodocus* po grškem pridevniku *iodókos* »puščice hraneč, poln puščic«. Cerkev praznuje sv. Judóka, duhovnika in pričevalca v Franciji, 13. decembra (MARTYROLOGIUM ROMANUM).

Srednjeveški viri so skopi: 1494 *Jobst*, kmet v Mirnu (KOS II,208) in 1523 *Jobst Gwinner* v Gorici (KOS II,152) — pa še slednji utegne biti Nemec! — pričata o omejeni sreči tega imena med Slovenci. Krajevno imenoslovje našteva naselje *Šentjošt* pri Novem Mestu (ATLAS 171/B3) in naselje *Šentjošt nad Horjúlom* (124/B3), o katerem piše nekaj več KLS II,434, po katerem sem dodal naglasna znamenja, ki so ATLASU, kakor se geografom spodobi, tuja: tu je poleg cerkve Sv. Janeza Evangelista (1664) še cerkev sv. Jošta (1526) najbrž že iz XIII. stoletja. Mimo teh dveh toponimov s svetniškim prilastkom moramo navajati še ime zaselka *Jóšt nad Kránjem* brez svetniškega prilastka (ATLAS 105/A1, naglasa sta spet iz KLS I,159, ki dodaja: »nekaj sloveča božja pot« s cerkvijo, ki je nastala v letih 1735–1740, vendar so v gotsem prezbiteriju freske Jerneja iz Loke: pa tičimo spet zanesljivo v poznem srednjem veku. Smem plaho dodati osebno pripombo o sodobnem barbarstvu pri odpravljanju svetniških prilastkov pri slovenskih krajevnih imenih?). ATLAS navaja osem imen zaselkov — rajši cerkva — z imenom Sv. *Jošt* (ali hočemo staviti, da jih domačini povsod imenujejo *Šentjošt*? Toda o ti stavi med nami ne povejte ničesar ne geografom ne slavistom!): pri Javorju (62/A2), pri Mislinji (64/B3), pri Oplotnici (66/B3), pri Vranskem tik pod *Šentjoškim vrhom* (88/A3), pri Cerknem (102/B3), pri Sevnici oziroma kar na Lisci (133/A2), pri Kozjem (135/A2) in pri Mokronogu (152/A2); KLS nam v splošnem seznamu v četrti knjigi obljublja kraj *Šentjošt* v III,535, a ga tu ne najdemo: gotovo gre za enega navedenih krajev. Med še neimenovane cerkve sv. *Judoca* je gotovo še ona v Gornjih Vremah (CAP Distinta delle Chiese Parrocchiali, e Filiali). Kaj pa *Jušt*, zaselek pri Sv. Primožu na Pohorju (38/A2)? Z rezervo ga prištevamo med Jošte, saj ni na Pohorju iskati privržence tržaškega Justa!

Priimki kažejo vsi neizpodbitno nemško obliko in s tem izvir tega svetniškega imena: *Jobst* (ZSSP Logatec), *Jost* (ZSSP Štajerska), *Jošt* (ZSSP Štajerska, Gorenjska, Slovenj Gradec, LJ, Kočevje, Postojna, Ilirska Bistrica), *Jostl* (ZSSP Štajerska), *Joštl* (ZSSP Logatec, MB), po vsi priliki še *Just* (ZSSP Štajerska) in *Jušt* (ZSSP CE). Smem k tem imenskim oblikam prištevati še 1620 *Stefano Just* v Hostnem (MISSIO)? PIZZAGALLI molči. Pač pa ima tržaški telefonski imenik še oblike *Iust*, *Just* in *Jost*, ki se o njih ne dá sklepati, ali so slovenske ali naravnost nemške.

Julianus

Število svetnikov in mučencev s tem imenom je zelo veliko pa tudi svetnice z imenom *Juliana* so številne. V starem Rimu je *Julianus* pogosten *cognomen*, izpeljan iz imena *Iulius* (TAGLIAVINI I,10).

V poznem srednjem veku se ime pojavlja enkrat v slovenskem prostoru in sicer na samem skrajnem Zahodu: 1393 *Julianus...* in *Samardencha* (CASTELLO 13,58). Srednjeveški zapisi tega imena v Trstu zadevajo izključno Italijane: tu se iz imena razvije priimek ene izmed trinajstih vodilnih plemiških družin *Iuliani/Giuliani*.

Danes srečamo v slovenskem prostoru le en priimek, ki ponavlja hagionim, in še ta je prišel k nam v beneški naradni obliki: *Zuljan* (ZSSP GO, Kočevje; SPZM GO; TS, Dolina, Milje; na Tržaškem za fašizma → *Zulian*, *Zulliani*, prim. PIZZAGALLI 161,342), *Žuljan* (ZSSP Logatec); pri zapisu *Zulian* (TS, Dolina, Milje, Devin-Nabrežina) in *Zuliani* (ZSSP GO; TS, Milje, Devin-Nabrežina) ne moremo danes razlikovati med slovenskimi in italijanskimi nosilci; furlanska različica se glasi *Zuiani*, *Zujan*, *Zujani* (SPZM UD).

V krajevnem imenoslovju nisem našel sledov.

Julius

Rimska *gens Iulia* naj bi po Vergilovi Enejdi bila naslednik Enejevega sina *Iulus*, drugo ime za Askanija: to je razlaga *a posteriori*; dejansko je ime nastalo iz pridevnika **ioulios* »Jupitrov« in ta je v zvezi z oskijskim pridevnikom *iúvilam*. Cerkev praznuje 19. januarja sv. Julija, mučenca v Afriki, 31. januarja sv. Julija duhovnika, 12. aprila sv. Julija I. papeža, 27. maja sv. Julija mučenca v Meziji, 1. julija sv. Julija, mučenca v Angliji, 19. avgusta sv. Julija, mučenca v Rimu, 3. decembra sv. Julija, mučenca v Nikomediji, 5. decembra sv. Julija, mučenca v Taguri, in 20. decembra sv. Julija, mučenca v Gelbi (TAGLIAVINI I,114).

Imena ni najti v srednjeveških virih v slovenskem prostoru, privzeto geografsko ime *Juljske Alpe* nima nič iskati v zvezi s hagionimom, tudi če je izvir isti. Zanesljivo istovetimo z žensko obliko hagionima ime zaselka *Julija* na Tolminskem (ATLAS 100/A3, dejansko B3). Naslednja izvajanja je jemati kot hipotezo, ki se mi zdi verjetna. Edina priimkovna oblika, ki jo lahko navežemo na hipokoristik *Jul*, je *Juler* (ZSSP Radovljica). Z beneškim vplivom je pri nas lahko nastal hipokoristik *Žul*, ime zaselka pri Polhovem Gradcu (ATLAS 125/A2), v množinski obliki *Žulji* v Brjah na Vipavskem (ATLAS 160/B1), kot priimek *Žulj* (ZSSP LJ). S previdnostjo lahko nadaljujemo in s prvo priimkovno obliko vzporedimo *Žuler* (ZSSP PT), *Žulovec* (ZSSP LJ), predvsem pa patronimik *Žulič* (ZSSP Krško), *Zulic* (TS; tu → *Zulini*, prim. PIZZAGALLI 342), *Zulich* (TS; tu → *Zuliani*, prim. PIZZAGALLI 343), *Zullich* (TS, Dolina). Morda velja hipoteza samo za Tržaško in Radovljico, a vzporednosti z vzhodnoštajerskimi primeri so zanimive. Kar zadeva priimek *Žula* (ZSSP MB, PT), *Zula* (ZSSP MB), *Zulla* (TS), je morda misliti tudi na izvir iz madžarskega etničnega priimka *Dyúlai* »iz Dyúle«, prim. njegovo redukcijo v obliko *žulaj* v refrnu številnih ljudskih pesmi (na pr. LISI 35), ali vsaj na možnost interference. K tem oblikam moramo dodati še eno: *Zule* (ZSSP LJ). Tržaška primera *Zulia*, *Zullia* tolmačim rajši kot različice priimka *Colja*.

Ponavljam, da so to domneve, delovne hipoteze: brez zgodovinskih raziskav in zgodovinskega gradiva bo te imenske oblike težko pojasniti.

Justus

Iustus je v Rimu najprej *cognomen*, potem postane navadno ime: ime ponavlja pridevnik *iustus* »pravičen«, za kristjane dobi mistični pomen. Cerkev praznuje 2. novembra sv. Justa, mučenca v Trstu za Dioklecijanovih preganjanj leta 290 in še vrsto svetnikov pa še številne svetnice z imenom *Iusta*, *Iustinus* in *Iustina* (TAGLIAVINI I,376). Tržaški sv. Just je umrl verjetno 2. novembra leta 303 in ga Cerkev časti 3. novembra (LETO SVETNIKOV IV,247). O njem prim. BRATOŽ 235-243.

V srednjem veku je ime prisotno na slovenskem Zahodu: v Trstu je izredno pogostno, saj je to ime glavnega mestnega zavetnika, in ga ne nosijo samo Italijani — kakor so vsi Italijani oni Justi, ki jih navaja KEBER 229 v Trstu in italijanskih istrskih mestih, — temveč tudi Slovenci: 1357 *a Iusto de Blagosit* (CAO QD,c.1v.,13r.) idr., 1494 *Justoll*, kmet v Repnu (KOS II,217, ki piše Veliki Repen!), *Zustoll Mulicza*, krčmar, kajzar na Proseku (KOS II,219, ki piše v Proseku!), 1501 *Justin Thome*, kmet v Selcih (loški urbar, ki ga navajam po KEBRU 229), 1508 *quondam justus de tamoro* (ČERNJEJSKI RKP., rajni Just iz Tamora pri Vizontu), *rainica iusta* (ČERNJEJSKI RKP.,c.10v.,11r.), *et justo flocar* (ČERNJEJSKI RKP.,c.11v.).

V tržaških srednjeveških virih se ime pojavlja v več oblikah: *Iustus*, *Iustinus*, *Čusta*, *Čustol*, ki so lastne v glavnem italijanskim nosilcem.

V slovenskem prostoru je nekaj priimkovnih oblik, ki jih lahko navežemo na naš hagonim, ne da bi zamolčali možnost križanja z imenom *Augustus*, ki je pri večini navedenih primerov videti malo verjetna: *Just* (ZSSP Štajerska), *Jušt* (ZSSP CE), *Žust* (ZSSP LJ, Logatec, Krško, NM, Idrija, KR), *Žuš* (ZSSP Idrija) in v zvezi z njimi še imeni zaselkov *Juš* na Pohorju (ATLAS 38/A2, toda glej p.g. *loachim* možnost, da ga razlagamo iz tega hagonima) in *Žust* pri Žireh (ATLAS 123/B2); *Justin* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, Logatec, LJ, Tolmin), *Juštin* (ZSSP Radovljica); *Iustina* (ZSSP Radovljica); *Justinek* in *Justink* (ZSSP Štajerska); *Justnik* (ZSSP Dravograd, MB); *Justulin* (ZSSP GO).

Ladislav

27. junija časti Cerkev s tem imenom svetega madžarskega kralja iz XI. stoletja. Ime *Ladislav*, *Ladislavus* je polatinjena oblika sestavljenega slovanskega imena *Vladislav*, pogostno danes posebno pri Poljaki in Čehih. Ime je sestavljeno z osnovama *vlad-* in *slava* s prozornim pomenom »slavnega vladarja«. Madžarska imenska oblika se danes glasi *László* in je pri Madžarih izredno pogostna. Cerkev časti še 4. maja blaženega Wladislawa, frančiškanskega minorita, in 31. oktobra blaženega Wladislawa, cistercijskega konverza, oba na Poljskem (TAGLIAVINI I,27).

KEBER 392 obravnava to ime kot različico k imenu *Vladimir*. Kljub enaki sestavi in enakemu pomenu sta to dve različni imenski obliki, poleg tega ne pozna MARTYROLOGIUM ROMANUM nobenega svetnika s tem imenom.

Ime Vladislav je dejansko odsotno v slovenskem prostoru, najdemo ga le na skrajnem Vzhodu v priimkovnih oblikah iz madžarske imenske oblike *László* in iz madžarske klicne oblike *Laci*: *Laslo* in *Laci* (ZSSP Dolnja Lendava), *Lacko* (ZSSP Dolnja Lendava, Dravograd, MB), *Lackovič* (ZSSP Krško), morda *Laco* (ZSSP MS).

Ne navajam priimkov iz morebitnega apokopiranega hipokoristika *Lado*, ker lahko predstavlja tudi na Slovenskem pogostnejše ime *Vladimir*.

V krajevnem imenoslovju nisem našel sledov za (V)la-disla(v)om.

Lambertus

Germansko ime *Landepertus*, *Lantbertus* iz *Landoberht* ali *Landeber(h)t*, znano že v VII. stoletju, ter langobardsko ime, polatinjeno z obliko *Lampertus*, je sestavljeno z *land* »dežela« in *berht* »slaven«, pomeni torej »slaven v deželi«. Cerkev praznuje 14. aprila sv. Lamberta, škofa v Lionu, 16. aprila sv. Lamberta, mučenca v Saragozi, 25. junija sv. Lamberta Begue, duhovnika, 22. avgusta sv. Lamberta opata in 17. septembra sv. Lamberta, škofa v Maastrichtu (TAGLIAVINI I,116).

Slednjemu je posvečenih v Sloveniji 7 cerkva (KEBER 249). Ime srečamo na Slovenskem od 1234 *Lambertus* v Konjicah in se je v glavnem s severa širilo po Štajerskem; za Goričana 1312 *Lampertus*, kovač v Gorici, 1398 *Lamprecht smyd*, hišni posestnik v Gorici (KOS GOR) moramo namreč dopuščati, da sta bila Nemca. Na slovenskem Zahodu še 1373 *Lampret*, kmet v Labinjah, in drugi v Novakih (KOS I,77), 1412 *Lamprecht*, kmet v Novelem (KOS II,148), morda še 1460 *Lamber*, kmet v Potočah (KOS II,201).

»Priimki *Lampret*, *Lamprecht*, *Lampè* itd. na Slovenskem niso redki, posebno razširjeni so v Podjuni in v predgorju Karavank« (SVI I,326). Ime ponavljajo v pisanih podobah priimki *Lampret* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, LJ, Postojna, Ilirska Bistrica), *Lamprecht* (ZSSP Gorenjska, Štajerska), *Lambert* (ZSSP Dolnja Lendava), *Lampert* (ZSSP Krško, Slovenj Gradec, LJ), *Lamprecht* (ZSSP Štajerska, LJ), menda tudi *Lampacht* (ZSSP Dravograd). Apokopirani hipokoristik s formantom -è daje najbolj razširjen slovenski priimek iz te hagonimske osnove: *Lampe* (ZSSP Gorenjska, Notranjska, Štajerska, LJ, NM, Primorska; SPZM GO; Talmassons/UD; Milje, TS), *Lampè* (TS), *Lanpe?* (vprašaj je v ZSSP Konjice).

Pri nadaljnji izpeljavi moramo biti previdni, kakor hitro verjamemo Ramovševemu opozorilu, da je *lamp* narečno iz *vamp* (KONZONANTIZEM 151): vendar bomo pri večini nadaljnjih priimkovnih oblik mirno dajali prednost svetniškemu imenu. *Lamp* (ZSSP MB), morda *Lampar* (ZSSP Brežice) in *Lamper* (ZSSP Litija, PT, Laško), z nemškim manjšalnim formantom *Lampelj* (ZSSP LJ), *Lampl* (ZSSP PT, Dravograd, LJ, MB), *Lompl* (ZSSP MB), *Lampl* (ZSSP PT), s formantom -ek: *Lampek* (ZSSP Krško). Neslovenski videz ima priimek *Lampo* (ZSSP MB). Mirneje lahko sprejmemo v skupino iz hagonima izpeljanih priimkov dvojico, sestavljeno s patronimičnim -ič: *Lampič* (ZSSP Gorenjska, LJ, NM, Šmarje, GO; na Tržaškem za fašizma *Lampic(h)* → *Lampi*, prim. PIZZAGALLI 143,250), *Lambič* (ZSSP Šmarje). Priimek *Lamprečnik* (ZSSP Laško, Gornji Grad) ponavlja vodno ime *Lamprečnik*, lastno desnemu pritoku Pripravne-Drete (SVI I,326; ATLAS 0), ki ga srečamo tudi kot ime zaselka pri Gornjem Gradu (ATLAS 87/A2).

V krajevnem imenoslovju moramo najprej omeniti naselje *Šentlambert* pri Savi (ATLAS 130/B1) in nemško ime *St. Lambrecht* naselja, ki ima slovensko ime *Semislovče* pri Vrbi (ATLAS 29/A1), in dva zaselka *Sv. Lambert* pri Radovljici in Stični (ATLAS 82/A1,149/B1). S svetniškim pridevkom lahko omenjamo še v nemškem okolišu v Labotski dolini zaselek *St. Lamprecht* nedaleč od gorskega ime-

na *Lamprechtsberg* (ATLAS 11/B2). Del vasi Drožanje pri Sevnici je *Lamperče* (133/B3), drugi zaselki so *Lamperček* pri Dobrni (90/B1), *Lamprecht* na Breznem vrhu (14/B3), *Lamprecht* na Kozjaku in Pohorju (15/A3,40/A3) in *Lampret* pri Dravogradu, na Pohorju, na Kobanskem (37/B1,38/A3,39/A1,65/A2).

Še dva potoka sta *Lamprehtov Potok*: pritok Radoljne in pritok Drave s Kozjaka zahodno od Maribora (SVI I,326, zakaj pa potok z veliko začetnico?): ATLAS 40/A3, ki piše pravilno *potok* z malo začetnico, pozna samo enega na Pohorju (40/A3). Kaj reči o gorskem imenu *Lampov hrib* na Kozjaku (ATLAS 41/A1). Kar sprejmemo ga v to družino.

Za tržaški priimek *Lambrecht*, *Lamprecht*, ki je bil za fašizma poitalijančen v *Lamberti* (PIZZAGALLI 116,250), ni moč ugotoviti, ali je v Trst prišel naravnost iz nemških krajev ali s Štajerske.

Laurentius

Izredno staro ime (*Acca Laurentia* ali *Larentia* je po legendi bila dojilja Romola in Rema) je bilo pogostno v starem Rimu in je pri kristjanih postalo spet priljubljeno po mučenju arhidiakona sv. Lovrenca 10. avgusta leta 258 za Valerijana. Sprva je to etnično ime in pomeni »po poreklu iz mesta *Lauretum*«, enega najstarejših mest v Laciju: zato je malo verjetna zveza z latinskim drevesnim imenom *laurus* 'lovor'. Cerkev časti še 8. januarja in 5. septembra beneškega patriarha sv. Lovrenca Giustinianija, 2. februarja sv. Lovrenca, nadškofa v Canterburyju, 30. aprila sv. Lovrenca, mučenca v Novari, 6. junija blaženega frančiškana Lovrenca iz Villamagne, 22. julija kapucina sv. Lovrenca iz Brindisija, 20. septembra sv. Lovrenca, mučenca v Afriki, 28. septembra blaženega dominikanca Lovrenca iz Rippefratte, 14. novembra sv. Lovrenca, škofa v Dublinu, in 17. decembra blaženega puščavnika Lovrenca; dodati je še sv. Lovrencijo, mučenko v Anconi, ki jo Cerkev časti 8. oktobra (TAGLIAVINI I,269).

Ime *Laurentius* je v slovenskem prostoru zabeleženo zelo zgodaj; mimo vseh ljudi s tem imenom, ki jih bogato dokumentirata KOS I,II... od ok. 1330 in KEBER 258, ki navaja tudi italijanske in nemške nosilce v prostoru, ki je danes slovenski (*Laurentius*, priča leta 932 v Kopru, je težko bil Slovenec!), naj navedem Slovence na Zahodu, ki jih viri zapisujejo z latinskim imenom: v Trstu 1308-1310 *Laurentius de Gabrovič*/*Gabroviča* (CAP R c.18r.,5r.), 1358 gen. *Laureci de Voriانشo* (CAP CERE I,c.10v.; pri tem Lovrencu iz Gorjanskega je pisec pozabil zabeležiti krajšavo za nosnik), 1364 *Laurentii de Vipaga* (prav tam, c.36r.), 1393 *Laurentii Sclyuna* (CAP CERE II,c.17r.; Lovrenc iz Slivnega?); na Terskem: *Laurentius cerdo in Herba*, *Laurentius in Malamaseria*, in *Stella... Laurentius, Laurentius de Stella... in Tarcento* (CASTELLO 55,60;130;163;182); 1449? *laurencius filius lenardi de chaneuola* (L. Lenartov sin iz Čenebole; ČERNJEJSKI RKP. c.3r.), 1508? *Mathias quondam laurentij joānis laurentij de cergneo jnfriorj* (prav tam, c.12v.). Toda isti viri zapisujejo že izrazite slovenske imenske oblike: 1497? *Lourenz sin lenarda suisonta* (Lovrenc Lenartov sin iz Vizonta; ČERNJEJSKI RKP., c.9r.), 1508? *Dona Crisna zena rainika laurentza sponse nika* (Križna, žena rajnika Lovrenca iz Prosnida; prav tam, c.13v.); v tržaških virih je bogato izpričana imenska oblika Lavriha: 1316 *a Laurica quondam Dragomani* (CAP Q c.6r.), 1320 *pro Lauricha et Dragoman*, *pro Lauriche* (prav tam, c.66r.); 1356 gen. *matris Lauriche* (CAP CERE I,c.2r.), 1360 *Lauriche* (prav tam,c.16r.), 1360 *Matteo de Lauricha* (MAR-

SICH), 1368 *Iusti de Lauricha* (CAP CERE I,c.56r.), 1373 *filie Iusti de Laricha* (prav tam, c.78v.). KOS II... izpričuje druge imenske oblike: od ok. 1200 *Laurens* (108), od ok. 1400 *Lowrentz*, *Lorencz* (135,137,143), od konca XV. stoletja *Laurencz* (264,256), *Laurecz* (147,149,150,236), nekaj desetini *Laure*, *Lawre* (...), dvakrat *Lore* (1373 KOS I,83; 1498 KOS II,247); 1499 že patronimični priimek *Matia Laurentschtz* na Vipavskem (264).

V današnjih priimkovnih oblikah srečujemo v osnovi o, ker se je latinski kratki a praviloma preglasil v slovenski kratki o, zaradi cerkvenega vpliva srečamo tudi a, diftong ov/av se je v priimkovnih oblikah z naglasom na drugem ali poznejšem zlogu monoftongiziral v o ali u. Začnimo z oblikami, ki ponavljajo ime v celoti: *Lovrenc* (ZSSP LJ), *Lovrinc* (ZSSP Krško, LJ), *Lavrinc* (ZSSP Kamnik, Litija, Laško, CE, LJ; KOŠTIÁL 626 Koroška), z vrinkom hiperkorektnega polglasnika pred končnim -c *Lovrinec*, *Lavrinec* (ZSSP Gorenjska), z narečnim izginotjem nosnika *Lovrec* (ZSSP Štajerska); pri imenskem tipu *Lorenc* (ZSSP Dravograd, Litija, MB, Radovljica, LJ), *Lörinc* (ZSSP Dolnja Lendava), *Lorenz* (MB, Radovljica, LJ; TS; tu za fašizma → *Lorenzi*, prim. PIZZAGALLI 143) ni moč razlikovati med nemškim priimkom in nemškim zapisom slovenskega priimka. Podobno je treba biti previdni pri hibridnih oblikah *Lovrenci* (ZSSP LJ; v Trstu za fašizma *Lovrenzi* → *Lorenzi*, prim. PIZZAGALLI 143), med takimi bi omenil še *Lavrini* (ZSSP Laško). *Lorenci* (ZSSP Dravograd, MB, LJ) je bržkone poslovenjen zapis italijanskega priimka, saj najdemo po Sloveniji še nekaj italijanskih oz. furlanskih priimkovnih oblik: *Lorenzon* (ZSSP Postojna, Sežana), *Lorenzan* (ZSSP GO), *Lorenzutti* (ZSSP LJ), *Lorencuti* (ZSSP GO). Le enkrat brem tako imensko obliko kot hišno ime: 1772 *Zuanne quondam Mattia Mollaro detto Masutti-Lorenez* (ROTOLO, str.68).

Izredno številna je skupina priimkov z manjšalnimi/patronimičnimi formanti. Z -ec: *Lovrenčec* (ZSSP Dolnja Lendava). Z -ek: *Lovrenček* (KOŠTIÁL 626 LJ), *Lavrenčak* (ZSSP Šmarje, CE, LJ), *Lovrenčak* (ZSSP Štajerska), *Lorenčak* (ZSSP Šmarje, MB), menda tudi *Lovrenšček* (ZSSP MB), *Laurinček*, *Lavrinšek* (ZSSP Krško), *Lovriček* (KOŠTIÁL 626 LJ), *Lavriček* (BUNC 80), *Lovarščik* (KOŠTIÁL 626 Primorska), *Lovrišček* (ZSSP Tolmin), *Lovrinšek* (ZSSP Brežice). Največ jih je z -ič: *Lovrenčič* (ZSSP Notranjska, Štajerska, LJ, Primorska; v zapisu *Lovrencic* TS; v Dolini za fašizma → *Lorenzi*, prim. PIZZAGALLI 171), *Lavrenčič* (ZSSP Gorenjska, Notranjska, Štajerska, Črnomelj, LJ, Primorska; TS, v zapisu *Lavrencic* in *Lavrencich* Zgonik in TS; za fašizma v Trstu *Lavrencich* in *Lavrenzhich*, v Devinu-Nabrežini in Zgoniku *Lavrencic* → *Lorenzi*, prim. PIZZAGALLI 143,164,174), *Laurenčič* (ZSSP LJ, Primorska, MB; v zapisu *Laurencic* in *Laurencig* TS, tu in v Tržiču za fašizma → *Laurenti*, *Lorenzi*, *Laurini*, *Laureni*, prim. PIZZAGALLI 116,119,121,143,251; v zapisu *Laurencic(h)* in *Laurencig(h)* na Goriškem, v najbližjem furlanskem pasu od morja do Nem, predvsem na Nadiškem, prim. SPZM, v Tržiču za fašizma *Laurencich* → *Laurenti*, prim. PIZZAGALLI 166); s prejšnjo obliko je istovetna 1602 *laurincigh* v Gornjem Tarbiju (MISSIO), na Tržaškem za fašizma *Laurincich* in *Laurinsigh* → *Laurini* (PIZZAGALLI 251) in *Lorinsich* → *Lorini*, *Lorenzi*, prav tam 143,254); *Lorenčič* (ZSSP KR, Štajerska). Po izginotju nosnika (narečni pojav? olajšanje v izgovarjavi?) nastane še patronimik *Lovrečič* (ZSSP Primorska, Gorenjska; v zapisu *Lovrecic* TS, Devin-Nabrežina, Dolina; SPZM Gradisca; v zapisu *Lovrecich* TS); *Loverčič* (ZSSP GO), v Trstu za fašizma *Lovercich* in *Lovesich* → *Lauri* (PIZZAGALLI 143), v S. Pier d'Isonzo *Lavresich* →

V Nemčiji zelo uspeva prav tisto rdeče zelje, o katerem sem pravil. Imajo ga več kot zelenega.

Vsako jutro je prišel tudi voz s kruhom, ki je delil enako kot voz iz kuhinje.

Kruh pa ni bil kak navadni beli kruh — bil je preprosti »komis«, tako smo ga imenovali.

Ko so se zvečer vrnili vsi od dela, se je začela deliti večerja.

Vsak je dobil kos kruha in margarine ali pa salame in to je bilo vse. Le ob torkih in petkih smo dobili manj kruha, zato pa nekaj krompirčkov. Ob nedeljah nam je pripadala še žlica marmelade. Za vse tiste, ki niso delali, je bilo to sicer nezadostna hrana, a je drugače že šlo.

Ob tem pa je moral živeti tudi tisti, ki je delal dvanajst ur dnevno. Ob tem pa je bilo čisto vseeno, če si je zaradi hrane belil glavo ali pa ne.

Zraven kuhinje je bil prostor, kjer so Rusi lupili krompir. Ta prostor so imenovali kakor tudi komando »Kartoffelsele«. Tu je bilo petdeset Rusov, ki so vsak dan brez izjeme opravljali to delo, ki je bilo nedvomno najboljše od vseh ostalih del v taborišču.

Kot sem že prej opisal, je bila hrana enaka za tiste, ki so delali in tiste, ki so počivali. Reže so bili le tisti, ki so morali vsak dan na delo, saj je bila hrana zanje prešibka in nezabeljena.

Le za Poljake, Jugoslovane, Francoze in Holandce je še nekako šlo, saj so od doma prejeli precej paketov, s katerimi so si nekoliko pomagali.

Za nas Italijane in pa za Ruse pa ni vedel nihče, bili smo kot smeti med drugimi.

Pomagali smo si sami, kot smo pač vedeli in znali, občasno smo dobili kako cigareto od dobrega človeka, večinoma rojaka, drugi pa niso dali čisto nič.

Na levi strani kuhinje je bila čevljarnica. Popravljali so cikle in bilo je tam tudi skladišče cokel. Tu so ti popravljali cikle in če si delal, ti je šef za slabe cikle dal papir, da si jih lahko v skladišču zamenjal za boljše in si v njih lepše hodil na delo.

Če pa nisi delal, ti sploh ni bilo treba boljših cokel, v tem primeru ti jih nihče ni zamenjal pa tudi popravil ti jih ni, ker je bil tak ukaz SS-komande.

V prvem nadstropju nad čevljarnico je bila šivalnica. Tu so krojači krpali in šivali stare cunje - hlače, jopice, sploh cunje vrhu cunj.

Čevljarjem in krojačem se ni slabo godilo - bili so na toplem in tudi niso imeli prav veliko dela. Delo je bilo v vsakem primeru prav opravljeno, saj se nihče ni pritožil.

Nihče jih ni silil, naj hitijo. Za krpanje so imeli dovolj časa in nihče jih ni nadlegoval.

Nekoč, ko sem bil pri njih, sem se od srca nasmejal, saj je vsak kaj povedal, tako da sploh nisem opazil, da se že mrači in da se moram takoj vrniti na blok.

Krojači so imeli največ dela, ko je prišlo do splošne dezinfekcije. V tem primeru so imeli na kamione hlače, srajce in perila, kar so morali pregledati. To so hitro opravili, nato so vse pospravili v skladišče in to je bilo vse.

Če si katerega od teh mož dobro poznal, te je v petnajstih minutah tako uredil, kot bi prišel iz kakšne veleblagovnice. Bil si namreč ves nov, pa še novo številko so ti prišili — plačal si s cigaretami.

Poljaki, ki so imeli vsega dovolj, so hodili po taborišču vsi zlikani kot najbolj uglajeni meščani.

Prav tako je bilo s čevljarji. Če si imel cigarete, so te precej obuli, pa še kako dobro. Če pa jih nisi imel, jim je bilo prav vseeno, pa čeprav ti je manjkalo pol cokle.

ve družbe in o škofu Slomšku Miloš Rybar, France Dolinar pa v svoji razpravi ovrednoti škofa Wolfa tudi z ozirom na njegove zasluge v prid slovenske inteligence. S filozofsko problematiko se spopadata Janez Juhant in Ivo Urbančič. Prvi obravnava vpliv neosholastike na Mahniča in Ušeničnika, drugi pa postavljeno problematiko nekako aktualizira. Osrednja Urbančičeva teza je, da neosholastike ne moremo imeti za čisto filozofijo, ampak za razlago že o-svojene resnice, torej za ideologijo. Martina Orožen v svoji razpravi piše o prispevku nekaterih duhovnikov k slovenskemu jezikoslovju, Jože Gregorič pa na splošno k slovenski kulturi. Boris Paternu v svojem diskusijemskem prispevku poudarja avtonomnost poezije, ki da je mnogokrat žrtev ideološko razumljene vere. Borut Loparnik v daljši razpravi poglobljeno pojasnjuje razmerje med slovensko glasbo in Cerkvijo v 19. stoletju. Zbornik zaključujeta Stane Granda in Peter Vodopivec in sicer s prispevkoma o duhovščini in družbeno gospodarskih razmerah in tehničnem ter gospodarskem napredku na naših tleh.

Kakšni zaključki se človeku vsiljujejo, potem ko je to dragoceno knjigo prebral?

Najprej ta, da je slovenska duhovščina v 19. stoletju mnogo doprinesla, da je slovenski narod prišel na višjo stopnjo razvoja, da se je oblikovala njegova narodna zavest, da mali človek, posebno kmet, v težkih okoliščinah ni izgubil poguma. Na vseh področjih slovenskega kulturnega, političnega, socialnega in gospodarskega življenja je prispevek duhovnikov pomemben, včasih kar pionirski. Ne glede na morebitne tudi ne povsem pozitivne posledice, ki izhajajo iz tega vpliva, ne more biti dvoma, da izhaja slovenska kultura takorekoč neposredno iz krščanskega humusa, iz vrednot, ki jih je tekom stoletij izoblikovalo krščanstvo.

Prav gotovo je bilo po zadnji vojni prikazovanje teh dejstev v javnih občilih, predvsem pa po šolah, in to ne le v matični Sloveniji, ampak tudi pri nas v zamejstvu pomanjkljivo, če že ne tendenciozno. Pri tem seveda ne gre za to, da bi nasproti temu morali sedaj poudarjati neke »zasluge«. Ne gre za zasluge, ampak za preprosto priznanje nekega dejstva, ki ga je treba uokviriti v določeno zgodovinsko obdobje, brez pretiravanja, a tudi brez zamolčevanja.

**PRVIČ
V SLOVENIJI!**

Knjižni dar Mohorjeve
IZ CELOVCA!

Dobite ga v vseh knjižarnah Slovenije!
Posrednik: ADIT, Ljubljana, Glonarjeva 8,
tel. 310 276

Zbornik Slovenske matice odpira po drugi strani tudi vprašanje aktualizacije: gre predvsem za kulturni in estetski nazor Antona Mahničarja ter za posledice, ki jih je njegov nastop sprožil v slovenskem javnem življenju. Ali je bila od Prešerna do Cankarja slovenska umetnost, predvsem poezija res tako nepopravljivo skregana s Cerkvijo? Je šlo v slovenski kulturi resnično za tako »strahovlado«, da bi jo bilo upravičeno primerjati celo s sodobnimi totalitarnimi metodami? Zdi se mi, da taka stališča ali namigi nekako premalo upoštevajo zgodovinske in družbene razmere ter se nekako ne znajo izogniti skušnjavi, da bi presojali preteklost skozi očala sedanjosti.

Zbornik o vlogi Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja seveda ne izčrpuje vsega, kar bi bilo mogoče o tej problematiki napisati. Izostal je recimo referat o slovenski Cerkvi in likovni umetnosti. Pa tudi osvetlitev posameznih krajevnih posebnosti — zahodne slovenske pokrajine ostajajo nekako v senci — bi v perspektivi še celovitejšega pristopa predstavljala koristno dopolnilo nekaterim že razvitim vprašanjem. Kljub temu pa predstavlja zbornik pomemben prispevek k proučevanju in razčiščevanju enega izmed osrednjih poglavij slovenske narodnopolitične zgodovine 19. stoletja in dokaz oživiljenega zanimanja za teme, ki so bile do nedavnega zanemarjene.

Tomaž Simčič

V taborišču so bile cigarete plačilno sredstvo. Za dve si dobil celo večerjo. Eno cigareto si plačal za kos margarina ali kos salame, težava je bila le v tem, da si cigareto težko dobil.

Ko pa je bilo tobaka ali cigaret dovolj, si dobil po deset cigaret ali pa paket jugoslovanskega duvana (tobaka) za eno večerjo.

V taborišču je bila prava črna borza — vrednost posameznih reči se je iz dneva v dan spreminjala.

Rusi so bili najbolj praktični na tej borzi. Oni so točno vedeli, kdaj je treba obdržati cigarete, kdaj pa kruh.

Prekupčevali so vsak dan in lahko si se vedno obrnil nanje, če si karkoli potreboval.

Če si bil prijatelj teh Rusov, se ti je vedno dobro godilo; če pa si se jim zameril, si izgubil vse, ker so oni drug drugemu povedali, kakšen da si in si gotovo nastradal.

Na levi strani kuhinje je bila kaznilnica za vojake, seveda nemške. Tja so lahko prišli vsi, ne glede če so bili to preprosti vojaki ali pa esesovci.

Sprejemala je zlasti tiste, ki se niso pokorili oficirjem. Nekateri med njimi so bili celo dezerterji, drugi tatovi. Tem se je godilo najslabše — dezerterji so bili označeni kot izdajalci naroda, saj so to res bili, skušnjava pa, ki so se ji vdali tatovi, je bila v Nemčiji zelo strogo kaznovana.

Kako se jim je godilo, ni mogoče opisati. Lahko samo potrdim, da so trpeli veliko bolj kot mi. Takšne discipline v resnici nisem še nikoli opazoval.

Vstajati so morali že ob petih zjutraj, ob pol šestih si jih že videl, kako so odhajali na delo, in to vedno s pesmijo. Bili so tako postrojeni v vrste, da bi prav gotovo padli vsi, če bi le sunil zadnjega. Jedli niso nič boljše od nas, le delati so morali veliko več. Nanje so nenehno pazili, o kaznih pa sploh bi ne pisal, saj bi mi nihče ne verjel, tako so bile hude.

Za te vojake to ni bila le kaznilnica, pač pa neka predpostavja smrti.

Niso bili videti sestradani, a smeha nisi uzrl, pa če bi zanj ponujal milijon. Še bolj so bili potrti od nas.

Nekaj jetnikov, esesovcev, je bilo prav mladih in ni bilo čudno, da so poskušali dezertirati, saj niso pred seboj videli nič drugega kakor smrt. Ko smo se srečevali, se nam je zdelo, da občutijo skoraj olajšanje, da so z nami.

Res je, da so morali s petjem na delo in z dela, a prav gotovo se jim je to zdelo bolje od kakšne fronte.

(dalje prihodnjič)

- tekoči račun št. 2520 pri HRANILNICI IN POSOJILNICI NA OPČINAH, naslovljen na Društvo slovenskih izobražencev;
 - poštni tekoči račun 14470348 na ime Mladika - Trst.
- Pripisati »Za akcijo 10.000«



Društvo slovenskih izobražencev v novem letu 1990



DSI v začetku leta: predstavitev knjige Zore Tavčar »Ob kresu življenja« (na levi) in odprtje slikarske razstave »Osem slikarjev od Dunaja do Jadrana« (desno).

Po Novem letu je DSI začelo tako je rednimi sestanki ob ponedeljkih zvečer v Peterlinovi dvorani. Prvo srečanje je bilo že 8. januarja, ko so predstavili zbirko uglasbenih pesmi »Od Portoroža do Devina«, ki jo je izdala Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem. Zbirko je predstavil dr. Zorko Harej, besedila iz nje je brala Matejka Maver, nekaj uglasbenih pesmi pa je zapel moški zbor od Sv. Antona Novega pod vodstvom Edija Raceta.

Naslednji ponedeljek je prof. Ester Sferco predstavila novo knjigo Zore Tavčar »Ob kresu življenja«. Nekaj od-

lomkov iz nje pa sta prebrala Matejka Maver in Aleksij Pregarc. Isti večer so pred predstavitvijo knjige odprli tudi razstavo »Osem slikarjev od Dunaja do Jadrana«. Gre za razstavo grafičnih listov avstrijskih ter domačih slovenskih in italijanskih avtorjev. V ponedeljek, 22. januarja, je v društvu predaval na zelo obiskanem večeru predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije in kandidat Demosa za predsedstvo Slovenije dr. Jože Pučnik. Zadnji ponedeljek v mesecu pa je bil gost društva dr. Edi Kovač iz Ljubljane, ki je govoril na temo »Izziv izročila v novi dobi«.

BOŽIČNA SREČANJA

Slovenska tržaška in goriška mladina božičnih in novoletnih praznikov ni uporabila le za turizem in šport.

Na Barbani je 43 Slovencev sodelovalo pri intenzivnih petdnevni duhovnih vajah, ki jih je vodil p. Marko Rupnik, DJ iz Gorice, nekaj mladih pa se je, v skladu s svojimi dopusti, udeležilo nekaj dni kasneje podobnih duhovnih vaj, ki jih je imel isti duhovnik na Barbani še v italijanščini za kakih 30 udeležencev.

V Srednji vasi pri Bohinju pa je bilo v novoletnem času že tradicionalno srečanje, ki ga pripravlja g. Tone Bedenčič, SDB z Repentabra. Okoli 50 udeležencev je šest dni uporabilo dopoldneve za življenje v naravi, popoldneve in večere pa za duhovne pogovore.

USPEH HARFISTKE MERLAK CORRADO

23-letna tržaška harfistka Jasna Merlak Corrado je na Dunaju med 64 tekmovalci dosegla prvo mesto na natečaju Wienerkammerorchestra za soliste v sezoni 1990-91.

NOVA KNJIGA O TRSTU

Tržaški zgodovinar prof. Raoul Pupo je izdal novo knjigo o tržaškem vprašanju, in sicer zbirko študij Tra Italia e Jugoslavia. Saggi sulla questione di Trieste (1945-1954). Izšla je na 214 straneh pri videmski založbi Del Bianco. Uvod je napisal prof. Diego De Castro.



Dr. Zorko Harej je v DSI predstavil zbirko »Od Portoroža do Devina«.

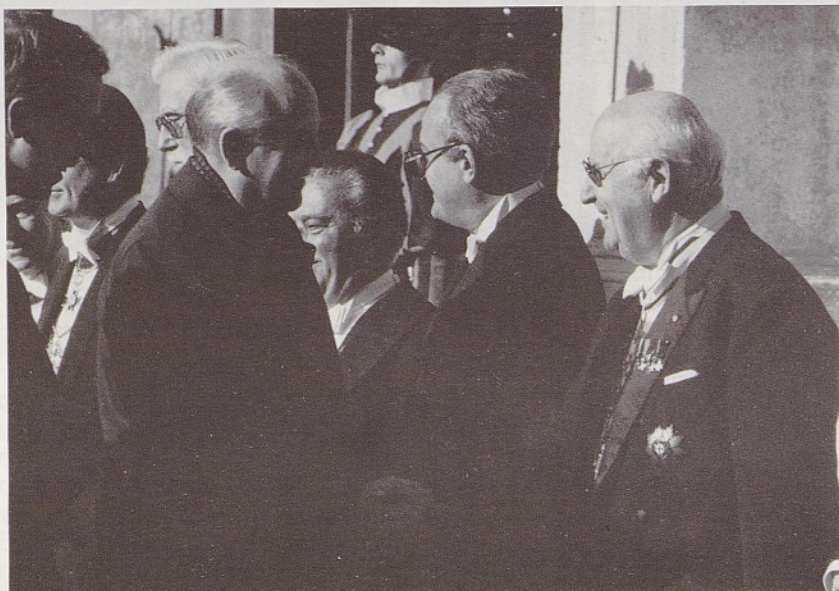
SLOVENSKI PAPEŽEV DVORNIK DR. ŠTEFAN FALEŽ PRI SPREJEMU GORBAČOVA V VATIKANU

Sprejem predsednika vrhovnega sveta Sovjetske Zveze, Mihaela Gorbačova in soproge je bil dogodek, ki ga je spremljala po televiziji skoraj ena milijarda ljudi. Nič čudnega, če je marsikdo odložil svoje vsakdanje delo in sedel k televizorju. Za nas, Slovence, pa

je bilo lepo presenečenje, da smo zagledali med papeževimi dvorniki, ki so spremljali predsednika in ženo, tudi rojaka dr. Štefana Faleža. Naš dopisnik ni mogel ugotoviti, ali je dr. Falež govoril slovensko, rusko ali v kakšnem drugem jeziku.

Papeževemu dvorniku dr. Faležu naše čestitke. Veseli smo, da je bil poleg ob prelomnem zgodovinskem dogodku med Sv. Sedežem in SZ.

(Iz glasnika MED NAMI, Rim)



Papežev dvornik Štefan Falež z Gorbačovom.

II. slovenski tabor v Avstraliji

V Melbournu v Avstraliji bo 10. in 11. marca drugi slovenski festival z različnimi športnimi in kulturnimi programi. Za to dvodnevno srečanje so izdelali tudi simbol, ki so nam ga poslali po telefaksu in ga objavljamo.



ŠTANDREŽ

Dramski odsek PD Štandrež je 14. januarja postavil na oder komedijo Jovana Sterije Popovića Jara meščanka v režiji Emila Aberška. Skupina je v 25 letih izvedla 69 iger in imela 300 nastopov.



Prizor iz igre Jara meščanka v izvedbi igralske skupine PD Štandrež.

VETRINJ - TEHARJE - ROG

Založba za alternativno teorijo, katere urednik je Roman Leljak, je v eni knjigi ponatisnila prevod *Celovške zarote* Nikolaja Tolstoja, *V Rogu ležimo pobiti* Tomaža Kovača in *Teharje so tlakovane z našo krvjo* Matjaža Klepa. Brošure s pričevanji o povojnih pokolih vrnjenih domobrancev so bile izdane že pred leti v Buenos Airesu (1968, 1973) in Celovcu. Uvod je napisala Spomenka Hribar.

ČRNE MASKE

Ljubljanska Opera je imela 30. januarja premiero Črnih mask Marija Kogoj. Doslej je bila to najdaljša uprizoritev, čeprav še vedno ni bila povsem celovita. Zadnja postavitev, močno skrajšana, je bila leta 1957. Delo, ki sega v svetovni vrh glasbenega ekspresionizma, je dirigiral Anton Nanut.

DAN EMIGRANTA

Na tradicionalnem Dnevu emigranta v Čedadu so 7. januarja nastopile skupine iz Kanalske doline, Rezije, Barda in Nadiških dolin ter Slovensko stalno gledališče. Spregovorili so čedajski podžupan, deželni svetovalec KPI Bratina, deželni svetovalec SSK Brezigar, predstavnik iz Kanalske doline Sivec in zastopnik beneških društev Bonini.

TIPANA IN REZIJA

Občina Tipana, ki jo vodi krščansko-demokratski župan Armando Noacco, je dala natisniti delno dvojezični kalendar s sestavki v terskem narečju, ki jih je pripravil pesnik prof. A. Noacco.

V Reziji pa je Silvana Paletti pripravila novi Rozajanski kolindren. Občinska uprava ga je darovala vsaki družini.

Božični koncert v stolnici Sv. Justa v Trstu

V tržaški stolnici Sv. Justa je bil 14. januarja božični koncert Zveze cerkvenih pevskih zborov. Nastopili so združeni zbori pod vodstvom Janka Bana, dekliški zbor Vesela pomlad pod vodstvom Franca Pohajčaja in solisti. Na sporedu so bile božične pesmi v priredbi Ubalda Vrabca in Vrabčeva kantata na besedilo Vinka Beličiča Božični sijaj. Recitiral je Aleksij Pregarc, božično misel pa je podala ravnateljica Nada Pertot.



Božični koncert ZCPZ v stolnici Sv. Justa; na mali fotografiji dirigent Janko Ban in skladatelj Ubald Vrabec.

UMRL IVE ŠUBIC

Slovenska umetnost je izgubila slikarja in ilustratorja Iveta Šubica. Rojen je bil leta 1922, slikal pa je že v partizanih. Uveljavil se je zlasti kot krajinar.

UMRL ANTON RAVNIK

5. januarja so pokopali 94-letnega upokojenega profesorja na Akademiji za glasbo v Ljubljani Antona Ravnika. Bil je pianist in brat skladatelja prof. Janka Ravnika.

TOLMINSKI PUNTARJI

Koncertna izvedba opere Ubald Vrabca Tolminski puntarji, ki bi bila morala biti v Trstu 4. decembra, a so jo odložili zaradi bolezni v ansamblu, je doživela lep sprejem pri občinstvu v tržaškem Kulturnem domu 11. januarja. Orkestraše, pevce in soliste je, kot na goriški premieri, vodil dr. Mirko Cuderman.



Božični koncert v Boljuncu. Na posnetku nagrajeni otroci na slikarskem ex tempore.

NIZA PREDAVANJ

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je priredila niz treh predavanj o duhovniku in politiku Virgilu Ščeku, ki jih je zaupala zgodovinarjem in poznavalcem Ščekovega življenja in dela Petru Stresu, Marku Tavčarju in Toneu Požarju.

V Tinjah na Koroškem pa je stekel niz predavanj o slovenski zgodovini od 1848 dalje. Vodi ga Janko Zerzer, predavatelji pa so univerzitetni docenti z Dunaja in iz Ljubljane.

SMRTI V ZDOMSTVU

V Mendozi v Argentini je 2. decembra umrl vodilni prosvetni delavec in dolgoletni zborovodja prof. Božidar Bajuk.

V Torontu v Kanadi pa je 4. decembra umrl vidni predstavnik Slovenske ljudske stranke in član Slovenskega narodnega odbora Otmar Mauser.

SPOMENIK SLOVENSKI MATERI

Na vrtu Rožmanovega zavoda v San Justu (Buenos Aires) v Argentini so 3. decembra odkrili spomenik slovenski materi — mučenici. Izdelal ga je Jože Žerovnik. Slavnostni govor je imel Lojze Rezelj, maševal pa je Jože Guštin.

11. TISCHLERJEVA NAGRAIDA

Narodni svet koroških Slovencev in Kršćanska kulturna zveza sta 23. januarja podelila 11. Tischlerjevo nagrado slavistu univ. prof. Eriku Prunču, ki je zdaj vodja Inštituta za prevajalce v Gradcu.

Demokratska opozicija Slovenije DEMOS

Z novim letom se je Demokratska opozicija Slovenije (DEMOS) okrepila s pristopom Slovenske kmečke zveze in Zelenih Slovenije v volilno zaveznitvo, ki tako šteje pet članic. Združena opozicija DEMOS je razpredla dejavnost po vsej Sloveniji in pripravila več zelo odmevnih zborovanj.

19. januarja so bili vidni predstavniki DEMOS-a (predsednik dr. Jože Pučnik, ki je obenem predsednik Socialdemokratske zveze Slovenije, član vodstva Slovenske demokratske zveze dr. Dimitrij Rupel, predsednik Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle, predsednik Slovenske kmečke zveze Ivan Oman in predstavnik Zelenih Slovenije Boris Martinčič) gostje Slovenske skupnosti v Trstu in Gorici. Gostitelji so jih pospremili do predsednika deželnega odbora Furlanije-Julij-



ske krajine Adriana Biasuttija in zanje priredili odmevno tiskovno konferenco, na kateri so predstavniki DEMOS-a spregovorili krajevemu in vsedržavne mu italijanskemu in slovenskemu tisku.



V ponedeljek, 22. januarja, je bil gost DSI v Trstu dr. Jože Pučnik (na mali fotografiji), kandidat Demosa za predsedstvo Slovenije.

SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI

Slovenski krščanski demokrati so imeli 27. januarja v Cankarjevem domu v Ljubljani prvi redni kongres. Za predsednika je bil potrjen Lojze Peterle.

Sredstva množičnega obveščanja v Sloveniji, tudi »alternativna«, tolčejo zdaj po stranki in DEMOS-u, ker Slovenski krščanski demokrati opozarjajo, da je na Slovenskem med prvovrstnimi problemi tudi problem splava. Podatki (Delo, 12. dec. 1989, str. 6) so tragično zgovorni: od leta 1975 do 1984 je bilo v Socialistični republiki Sloveniji 202.150 splavov in 292.477 živorojenih otrok.

UMRL IVAN BUDIN

Na Mirenskem Gradu je 11. januarja umrl starosta koprskih duhovnikov Ivan Budin. Rodil se je leta 1904 v Mirnu, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1929.

KREKOVO BERILO

Med rednimi knjigami celjske Mohorjeve družbe za leto 1990 je tudi dobrih 200 strani obsežno Krekovo berilo, ki ga je pripravil in komentiral prof. Jože Juhant. Izbrane odlomke iz njegovih spisov je razdelil na poglavja: Življenje in delo; Človek, mati, družina; Socialno vprašanje; Delavec; Kmet; Krščanstvo, duhovnik, molitev; Narod; Politika; Krek o sebi.

IZJAVA O POLOŽAJU V SLOVENIJI

Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi je na svojem petem zasedanju v Oberhausnu, ZRN 13. in 14. januarja 1990 obširno obravnaval tudi položaj v domovini.

Slovenski izseljenci odločno podpiramo vse napore za demokracijo v Sloveniji, za obrambo slovenske suverenosti, za rešitev težkih gospodarskih problemov, za družbeno priznano versko svobodo in polno enakopravnost državljanov Slovenije vseh prepričanj.

Trdno upamo, da bodo bližnje volitve potekale res svobodno in da bodo izrazile voljo večine po pluralizmu in demokraciji. Pričakujemo tudi, da bo novi slovenski parlament pokazal večjo zavzetost za Slovence v zamejstvu in izseljenstvu.

Slovenski izseljenci zahtevamo, da se nam prizna možnost sodelovanja na volitvah v Sloveniji, saj so mnoge demokratske države svojim izseljencem že omogočile pismeno glasovanje.

Za Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi.

POLDE CVERLE
tajnik

Oberhausen, dne 14.1.1990

SVET SLOVENSKIH KRŠČANSKIH IZSELJENCEV V EVROPI

V Oberhausnu v Zahodni Nemčiji je bilo 13. in 14. januarja peto zasedanje Sveta slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi, ki želi ohraniti in gojiti slovenski jezik in kulturo med slovenskimi izseljenci v Evropi. Udeleženci so obravnavali organizacijska vprašanja, položaj v Sloveniji in pa stanje Slovencev v Italiji, za kar so povabili kot predavatelja Iva Jevnikarja iz Trsta. 4. in 5. avgusta bo Svet priredil študijsko srečanje v Žabnicah in bogoslužje ter družabno srečanje na Višarjah.

UMRLA NADA VIDMAR

V Ljubljani je 3. januarja umrla nekdanja operna in koncertna pevka Nada Stritar Vidmar. Rodila se je leta 1917 in je bila žena akademika Josipa Vidmarja. Leta 1953 je prejela Prešernovo nagrado.

POSLANICA NARODNEGA ODBORA

Ob pretresih v vzhodni Evropi in novostih v Sloveniji se je s posebno poslanico, ki je dobila velik odmev tudi v domovini, oglasil Slovenski odbor (predsednik Rudolf Smersu iz Argentine). V njej podpira delo za resnično in popolno demokratizacijo Slovenije, pri čemer je bistvenega pomena svobodno delovanje strank. Slovenske demokratične sile poziva k pripravljenosti na premišljene, a nagle odločitve, «da nas dogodki ne prehitijo in da naš narod ne bo ponovno objekt med silami, ki se bore za premoč na novem političnem zemljevidu Evrope». Zdomce opozarja na «večkrat varljive ukrepe» predstavnikov vladajočega sistema, «ki sredi propadanja še vedno iščejo, kako bi ohranili tudi v novih razmerah čim več oblasti».

KATOLIŠKI IZOBRAŽENCI

V Ljubljani je bilo 20. januarja drugo plenarno zasedanje članov občestev slovenskih katoliških izobražencev, ki so povezani v Medškofijski odbor za izobražence. Poročali so predstavniki ljubljanske, mariborske in koprške škofije, Koroške, (Vinko Ošlak) Tržaške (Sergij Pahor) in Argentine (Katica Cukjati). Predaval je študentski duhovnik iz Maribora Ivan Štuhec. Prisoten je bil tudi slovenski metropolit nadškof Alojzij Šuštar.

SREDNJEVROPSKO SREČANJE

23. mittelevropski kulturni dnevi v Gorici so bili od 7. do 9. decembra v Gorici posvečeni Srednji Evropi v 20. letih tega stoletja. Nastopili so tudi slovenski strokovnjaki dr. Emilijan Cevc, prof. Alojz Rebula in dr. Branko Marušič.

SKGZ

17. decembra je imela Slovenska kulturno gospodarska zveza v Čedadu svoj 17. občni zbor ob 35-letnici ustanovitve. Predsedniško poročilo je prebral Klavdij Palčič, izvoljeno pa je bilo široko novo vodstvo.

TKB

Tržaška kreditna banka se je spomnila 30-letnice ustanovitve s slovesnostjo v tržaškem Kulturnem domu 15. decembra. Ob tej priložnosti je izdala razkošno ilustrirano študijo Milana Pahorja Slovensko denarništvo v Trstu, ki zajema obdobje 1880-1918.

KIPAR GRUM, SLIKAR BUKOVEC

Zdomski kipar in slikar samouk Marjan Grum (rojen 1939 na Igu) je imel prvo razstavo med Slovenci za Slovensko kulturno akcijo v Buenos Airesu. Kipe rad oblikuje iz varjenega železa, saj se je razvil iz obrtnika - kovača, a tudi iz cementa, brona, umetnega kamna.

Na letališču v Bariločah pa je konec oktobra lani, za slovenski narodni praznik, razstavljal slikar Ivan Bukovec. Peli so Ninos y jovenes cantores de Bariloche. Ta zbor, ki ga je dolgo vodila Gorčanka Lučka Kralj Jerman, vodi zdaj Andrej Jan.

SKUPINA 85

Skupina 85 je v Trstu priredila dvo-dnevni posvet o Trstu v italijanski, slovenski in nemški književnosti. O Razvoju podobe Trsta v slovenski literaturi je 30. januarja predavala prof. Marija Cenda Klinc. Zasedanje je vodil predsednik Skupine 85 dr. Pavle Merku.

DUŠAN JAKOMIN NAGRAJEN

Kaplan za Slovence v Škednju v Trstu, glasbeni in prosvetni delavec Dušan Jakomin je 21. decembra prejel v Ljubljani Valvasorjevo priznanje zaradi zaslug, ki jih ima za etnografski muzej v Škednju in njegovo predstavljanje javnosti. Na slovesnosti sta spregovorila prof. Matjaž Kmecl in predsednik Skupnosti muzejev Slovenije Boris Gombač, nagrade pa je delila dr. Anica Cevc.

60 LET NEDELJE

Koroški verski tednik Nedelja je stopil v 60. leto izhajanja. Koroški duhovniki so ga ustanovili leta 1926 kot mesečnik, v letih 1941-45 je bila Nedelja ukinjena, po vojni pa se je obnovila kot tednik. Med slovenskimi listi na Koroškem ima torej najdaljšo tradicijo, a tudi najvišjo naklado (4.500). Od leta 1977 jo ureja uredniški odbor pod vodstvom Jožeta Kopeiniga.



Slovensko dobrodelno društvo v Trstu je tudi letos na kratki slovesnosti v društvenih prostorih podelilo študijske stipendije nekaterim višješolcem iz naše dežele. Na posnetku predstavniki društva in nagrajenci.

21. KOROŠKI KULTURNI DNEVI

21. koroški kulturni dnevi so bili 27. in 28. decembra v Celovcu posvečeni avstrijski naciji in slovenski narodnosti, teoriji o «Vindišarjih» in plebiscitnim slovesnostim, ki se napovedujejo za oktober 1990.

UMRL JUST GODNIČ

Na Golniku je 5. januarja umrl 82-letni Just Godnič. Pokopan je bil v rojstnem Svetem pri Komnu. Bil je eden izmed voditeljev predvojne primorske tajne narodnoobrambene organizacije TIGR.

SPOMINI O TRSTU

Znani krščanskodemokratski politik, bivši tržaški poslanec Corrado Belci je pri založbi Morcelliana v Brescii izdal politične spomine *Trieste. Memorie di trent'anni (1945-1975)*. Uvod je napisal ministrski predsednik Giulio Andreotti.

TAIZEJSKO SREČANJE

Taizejsko novoletno molitveno srečanje mladih je bilo tokrat v Wrocławu na Poljskem. Zbralo se je okoli 50.000 mladih. Med njimi je bilo 1.020 organiziranih Slovencev, od tega 60 mladih iz Koroške.

Lev Detela: Stiska in sijaj slovenskega kneza

Pesnik in pisatelj Lev Detela, ki živi od leta 1960 na Dunaju, je izdal letos kar dva nova romana. Najprej je izšel v Trstu zgodovinski roman **Dunajski valček za izgubljenno preteklost**, pred kratkim pa pri Mohorjevi družbi v Celovcu kot 44. zvezek Družinskih večernic tudi zgodovinski roman **Stiska in sijaj slovenskega kneza**.

Ta zadnji roman je nastal na pobudo Mohorjeve družbe, ki je 1984 razpisala nagradni natečaj za delo iz slovenske zgodovine. Detela si je izbral karantanskega kneza Boruta, ki je bil zadnji poganski slovenski vladar, ves čas med kladivom in nakovalom Obrov in Bavarcev. Pred smrtjo 750 je moral prositi Bavarce, da so mu pomagali premagati Obre, toda Bavarci so po zmagi prelomili pogodbo in ostali v Karantaniji, ji omejili svobodo in prinesli krščanstvo. Borut je moral poslati na Bavarsko sina Gorazda in nečaka Hotimira, da sta se pokristjanila. Po zgodnji Gorazdovi smrti je zavladal Hotimir in poklical v deželo škofa Modesta, ki je sezidal cerkev pri Gospe Sveti in organiziral misijonsko delo.

Za ta zgodovinski okvir ni tedanjih virov, Karantance omenja samo latinski spis Spreobrnitev Bavarcev in Karantancev, kar pa je premalo, da bi si mogli predstavljati tedanji način življenja, mišljenja in delovanja karantanskih prednikov. Detela si je pomagal s tem, da je položil pripoved v usta irskega menihi, ki je prišel v mladosti na Borutov Krnski grad in potem ves čas deloval med Karantanci. Na stara leta sedi v sobici samostana sv. Petra v Salzburgu (Detela piše Solnograd) in piše spomine.

Detela je s pisateljsko nadarjenostjo, razgledanostjo in spretnostjo napolnil roman z verjetnimi zgodovinskimi dogodki in tedanjimi poganskimi običaji. Že v začetku pridejo trije irski menihi iz Salzburga in se z Borutovim privojenjem nastanijo pred Krnskim gradom. O gradu zvemo le to, da je zidan in vedno odprt. V njem živi knez Borut s šestimi ženami in vrsto služabnikov, varujejo pa ga oboženi kosezi. Že ob prvem srečanju se spusti menih O'Hartigan s knezom v ostro polemiko o veri, ki ne rodi nobene ga sadu. Konča pa se s silnim popivanjem medice, ki je pri Karantancih zelo priljubljena, in nevešči menihi se pošteno napijejo. V prepir poseže tudi bojeviti poganski svečenik Bistroid, ki se ne boji ne kneza ne menihov, z vražami pa zna držati ljudi na svoji strani.

Menihi postavijo leseno cerkev ob gradu, uspeh pa je skromen, le nižji sloji se dajo krstiti. Bistroid ne miruje: najprej ozdravi bolnega moža, nato daruje na zborovanju starešin, ki se pripravljajo na boj proti Obrom, višek pa je obredno slavlje s kresom, plesom v maskah in žrtvova-

njem kozliča. Kronist obišče vas staroselcev, ki jih Slovenci zatirajo, drugič obišče starca-vrača, ki živi na gori v votlini z medvedom. K menihom se zateče Slavomir, okrog katerega je spletel Detela več ali manj samostojno novelo. Kot mlad fant se je junaško boril z Obri, zaljubil se je v Sonco, oče mu je ni hotel dati, knez pa ga je nalašč poslal z darili k podkaganu, da bi ga pridobil za mir, vendar ni uspel. Z dekletom sta se skrivaj zatekla k menihom, se krstila in poročila ter odšla v izgnanstvo v Salzburg.

Neke noči so pogani pod Bistroidovim vodstvom napadli menihe, zažgali cerkev, menihi so se rešili v grad, odšli v Salzburg, kronist je sodeloval pri poučevanju Gorazda in Hotimira, po porazu Obrov pa so se vrnili.

Še en važen dogodek je opisal kronist, preden so Karantanci zgubili svobodo. Neke noči so Obri napadli utrjeno vas starešine Svetoborja in jo po srditem odporu zasedli. Padli so vsi prebivalci in tedaj je poslal Borut po Bavarce.

Tako je Detela opisal najstarejšo dobo karantanske samostojne države, opisal predvsem zunanje dogajanje, kakor ga je opazoval irski menih. Ta se ni poglobljal v vsakdanje življenje ljudi, v njihovo miselnost, verovanja, dnevene težave, zvemo le, da so se oblačili v ovčje kože, da so stanovali v skromnih kočah, pasli živino in požigali gozdove za njive. Veliko so govorili o bogu Triglavu, vendar so mu samo dvakrat žrtvovali. Knez Borut je bil že star, živel v gradu, vladal s starešinami, bil zelo demokratičen, saj ga je smel vrač Bistroid neusmiljeno zmerjati. Do krščanske vere je bil strpen, vendar je ni sprejel, čeprav je prostovoljno ali prisiljeno izročil sina in nečaka, da so ju Bavarci pokristjanili. Tudi menihi imajo le majhno vlogo in prav tak uspeh, vsaj do prihoda škofa Modesta. Vsi Karantanci pa so zelo navezani na svojo zemljo, na sorojake in svojo državo, zanj se znajo tudi junaško boriti.

Detela je menihovo poročilo razdelil v deset poglavij, ki jih spremlja deset prijateljskih pogovorov med študentoma Črtomirom in Rastkom. Ta dva hodita po koroški deželi in se pogovarjata o sedanosti in preteklosti, o koroških kulturnih delavcih, o škofu Rožmanu, o partizanih in domobrancih, o stari koroški zgodovini in o lepota koroške zemlje. Vsebinsko in oblikovno ta del ne spada v roman, Detela ga je dodal, da je razbil zgodovinsko pripoved in da je izpovedal svoje nazore o nekaterih problemih.

Na koncu je dodala Mohorjeva družba **Osnutek za portret Leva Detele**, ki ga je napisal znani časnikar Bogdan Pogačnik. Prav tako je dodala sestavek **Slovenci na Koroškem** (Zgodovinsko ozadje romana). Tako je knjiga Stiska in sijaj slovenskega kneza še bolj koroška in rodoljubna.

NARODNI DOM »BALKAN« V TRSTU

Kdo še hrani slikovno gradivo? Vse, ki dragoceno dokumentacijo (dokumente, lepake, razne predmete, predvsem fotografije notranjščine) hranijo ali vedo zanjo, prosimo, da se nam javijo, oz. da jo ali odstopijo ali posodijo ali dovolijo preslikavo. O zaslugi, da so ohranili delček našega zgodovinskega spomina, bo pričevalo njihovo ime v knjigi, ki jo bomo izdali.

Javite se nam vsaj do konca marca na naslov: ZTT - Knjižne izdaje, Ul. Montecchi 6, 34100 Trst, tel. 7796644 (klicna iz Jugoslavije 993940) ali Narodna in študijska knjižnica, Ul. Petronio 4, 34100 Trst, tel. 733086.

KNJIGE

Pietro Zovatto: Istria religiosa

Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia v Trstu je izdal lani kot 19. knjigo zbornik **Istria religiosa**, ki jo je pripravil Pietro Zovatto, duhovnik in vseučiliški profesor v Trstu, ki že vrsto let raziskuje versko življenje v Trstu in v Furlaniji v preteklosti. V zborniku sodelujejo z Zovattom Lucio Lubiana, Fabio Czeicke de Hallburg, Giuseppe Radole, Sergio Cella, Paolo Blasi, Giuseppe Cuscito in Fedora Ferluga Petronio.

Prvo in najdaljšo razpravo je prispeval Pietro Zovatto pod naslovom **Katoličani in katolištvo v Istri med 1800 in 1900**. Avtor ugotavlja v začetku, da je bil Trst za kmečko Istro vedno privlačna točka, saj je bilo v mestu lahko najti službo ali delo, v mestu je bilo živahno in razgibano življenje, Trst pa je bil v vodilnih slojih proti veri, liberalen, ateističen, framazonski in iredentističen. Te ideje so se počasi razlezele tudi po Istri, predvsem po obmorskih mestih, ki so bila pretežno italijanska in ribiško-trgovska. Tržaška škofija se je raztezala daleč v Istro do Pazina, ostala Istra je spadala pod škofijo Poreč-Pulj. Zovatto analizira versko življenje italijanskih mest in župnij v Istri in ugotavlja, da je bilo versko in tudi socialno življenje zelo razgibano, delovala je vrsta verskih družb in bratovščin. Tako je bil Koper v začetku stoletja tako kulturno in versko razvit, da so ga imenovali istrske Atene. Tu je delovala vrsta izobraženih in delavnih duhovnikov, ki niso skrbeli samo za versko življenje, ampak so vodili bratovščine, kot sv. zakramenta in sv. Nazaria, Marije servitov, Marije iz Semele, sv. Andreja Apostola, sv. Filipa Nerija, sv. Antona Padovanskega, sv. Rožnega venca, Marijine družbe. Poleg tega so delovali otroški vrtci, ki so jih vodile usmiljenke, in razni krožki.

Tako navaja Zovatto za vsako mesto in župnijo v notranjosti bratovščine in verske ustanove, ljudske pobožnosti, procesije s pesmimi, podjetnejše duhovnike in drugo, da imamo jasno predstavo, kako je bila Istra do prve svetov-

ne vojne versko razgibana in organizirana. Za vse svoje ugotovitve navaja pod črto bogato gradivo, ki so ga zbrali in objavili italijanski strokovnjaki predvsem po zadnji vojni, raziskave pa segajo že v prejšnje stoletje. V primerjavi z italijanskimi viri so slovenski in hrvaški zelo skromni. Zovatto je s strokovno roko in z velikim znanjem narisal plastično podobo nekdanjega verskega in socialnega življenja v Istri, dodal pa je še nekaj dokumentov o ljudski pobožnosti, istrske molitve, pravila mladinskega krožka v Kopru in seznam bratovščin v Istri in Trstu.

Lucio Lubiana je predstavil duhovščino in katoličane v Istri med 1920 in 1930. Istra je bila pod Italijo in fašizmom, prva svetovna vojna pa je s svojim vplivom zajela tudi Istro. Versko življenje se je začelo rahljati, kmečke navade opuščati, v več župnijah ni bilo duhovnika, zato so odpadale maše in druge verske dejavnosti. Zaradi gospodarske krize so ponekod ustanavljali zadruge, ljudje so zapuščali zemljo. Fašisti so preganjali italijansko ljudsko stranko in z njo povezane duhovnike in vernike. Še bolj neusmiljeni so bili do slovenskih in hrvaških duhovnikov, če so širili ljudske knjige in uporabljali v cerkvi slovenski ali hrvaški jezik, duhovnike nedržavljanke so izganjali, številne preganjali in fizično napadali. Malo so zalegla posredovanja škofov Fogarja in Pederzollija, prefekti in krajevni oblastniki so bili vsemogočni.

Fabio Czeicke de Hallburg je prikazal križe in težave poreškopoljskega škofa Raffaella Radossija med zadnjo vojno in po njej (1941-1947).

Giuseppe Radole obravnava prošnje procesije v Istri s posebnim pogledom na Rovinj. — Sergio Cella analizira delovanje frančiškanskega samostana na otoku Cresu, ki je moral iskati nehalno versko in vzgojno pot med hrvaškimi in italijanskimi prebivalci. — Fedora Ferluga Petronio prikazuje družbo sv. Cirila i Metoda za Istro, ki je kot njena slovenska sestra ustanavljala po Istri hrvaške vrtce in šole.

Paolo Blasi je prispeval sedem esejev in razprav. Najprej je razčlenil literarno-znanstveno antologijo **Monumento di Carità** Koprčana Nazaria Galla, ki je izšla 1857 v zahvalo za pomoč Istri ob suši in toči. V njej so sodelovali ugledni tržaški, koprski in drugi italijanski pesniki, pisatelji in znanstveniki.

Nato je Blasi prikazal z velikim poznanjem virov šest uglednih koprskih duhovnikov, ki so se v prejšnjem stoletju odlikovali v pesništvu, govorništvu, prirejanju verskih pobožnosti, v pisanju letopisov in raziskovanju krajevnih zgodovine ter v raznih znanstvenih dejavnostih. Bili so cvet istrske inteligence, in sicer: Elio-Nazario Stradi (1787-1875), Francesco Petronio (1837-1926), Giovanni de Favento-Apollonio (1808-1885), Angelo Marsich (1820-1895), Giacomo Bonifacio (1836-1907) in Giovanni Bennati (1848-1918).

Na koncu so obdelane tri bibliografije in storiografije o Istri glede verskih vprašanj. Zovattova knjiga *Istria religiosa* je resno znanstveno delo o deželi, ki nam je tako blizu, a jo tako slabo poznamo.

Martin Jevnikar

Dušan Jakomin: Cerkev v Škednju

Pogosto se dogaja, da drobce iz krajevnih zgodovine zbirajo in pišejo nepoklicni zgodovinarji. Pri svojem delu pa so tako zavzeti, da jim uspe ohraniti za bodoče rodove in same poklicne zgodovinarje marsikaj zanimivega, kar bi sicer ostalo neraziskano ali pa bi se celo izgubilo.

Eden izmed takih navdušenih zbiralcev je dolgoletni škedenjski kaplan Dušan Jakomin, ki je za ta svojevrsten kraj v tržaški mestni okolici naredil res mnogo. Poleg rednega dušnopastirskega dela skuša ohraniti v okviru delovanja Doma Jakob Ukmar narodno zavest v tem narodnostno tako izpostavljenem kraju. Ustanovil je Škedenjski etnografski muzej, kjer zbira in ureja številne predmete, ki pričajo o nekdanjem življenju in delu v Škednju. Poskrbel je tudi za nekaj publikacij, ki nas seznanjajo s preteklostjo tega kraja: 2 zvezka o Škednju v besedi in sliki, Škedenjska krušarica in nedavni ponatis Sokličeve Istra kliče, ki je v drugem delu posvečena prav Škednju.

Prav ob koncu lanskega leta pa je izdal dvojezično publikacijo *Cerkev v Škednju* — La Chiesa di Servola. V njej najprej navaja, da prvo omembo škedenjske cerkve najdemo v prepisu iz leta 1817 nekega danes izgubljenega originalnega dokumenta, iz katerega izha-

ja, da je bila prva kapela v Škedenju posvečena že leta 1338. V nadaljevanju navaja ostale omembe škedenjske cerkve do ustanovitve župnije leta 1851. Kmalu zatem so bile tudi določene takratne župnijske meje, ki so obsegale mnogo večje ozemlje, kolikor ga ima sedanja škedenjska župnija.

Na naslednjih straneh opiše nekdanje in sedanje cerkve in kapele v škedenjski župniji. Posebna stran je posvečena seznamu vseh škedenjskih župnikov, ki so bili razen v zadnjih desetletjih slovenskega rodu. Naslednji sestavki so namenjeni opisom požara v cerkvi leta 1889, župnijskemu arhivu, poštni knjigi, liturgičnim obredom, pokopališču, cerkveni posesti, škedenjskim priimkom, natančnemu opisu sedanjih cerkve, orglam ter verski in socialni dejavnosti v okviru cerkve. Posebej zanimiva se zdi prisega krajevnega župana in krajevnih svetnikov pred župnikom, ki doslej še ni bila objavljena. Dokument je iz leta 1849 in je napisan v latinščini, posamezni odstavki pa so ponovljeni v italijanščini in slovenščini.

Najobsežnejši del Jakominove publikacije pa je posvečen tako imenova-

nim oznanilnim knjigam škedenjske župnije. To so posebni zvezki, v katere so škedenjski župniki beležili od tedna do tedna razna oznanila, ki so jih prebrali med nedeljskimi mašami. Zbirka teh zvezkov se začne z letom 1852. Oznanila so napisana v slovenščini in šele zadnja leta v italijanščini in slovenščini. Tako imamo za skoraj 140 let ohranjene drobce iz vsakdanjega življenja v tem kraju. Zabeleženo je seveda pomembnejše dogajanje v župniji ali pa tudi zunaj nje, če je kakorkoli vplivalo na župljane; nadalje so tu razna obvestila in priporočila. Jakomin je iz te bogate zbirke oznanilnih knjig izbral le nekaj najbolj pomembnih in značilnih odlomkov, iz katerih marsikdaj izžareva neposrednost in spontanost. Oznanila so tako raznotera, da jih ni mogoče strniti, kaj šele navesti njih vsebine. Treba jih je enostavno brati in se zamisliti v čas, ko so bila napisana in prebrana v cerkvi.

Na koncu je Jakomin objavil precej obširno bibliografijo, publikacijo samo pa popestril z bogatim slikovnim materialom.

M.B.

Kritiki načenjajo ob takih izdelkih razpravljanje o tem, kam bi jih bilo treba uvrstiti: med stvaritve naivne umetnosti, med prave umetnine, med obrtniške predmete ali še kam. Je pač tako, da hočemo vedno vse označevati in omejevat v sheme, kot bi bila stroga razumskost tista, ki naj bi obvladovala svet. Mogoče pa je strah vzmet, ki nas sili, da se skušamo dokopati do jasnih, enoumnih odgovorov. In če se že ne moremo izogniti opredelitvam, naj povemo, da smo prepričani o tem, da so Jovanovičeve podobe odraz pristne

RAZSTAVE

Kipar Peter Jovanović v Galeriji Tržaške knjigarne

V božični čas se je prikradla pravljica. Dečki in deklice, živalce in sončnice so prišli med nas, da bi nas razveselili. Avtor tega svojevrstnega čudeža je Peter Jovanović.

V četrtek, 21. decembra, je bilo v Galeriji Tržaške knjigarne odprtje razstave lesnih izdelkov tega nenavadnega kiparja samouka, ki se je rodil, živi in ustvarja v prečudovitih krajih pod Blegošem. Ta življenjepisni podatek smo navedli namenoma, ker nam pomaga bolje razumeti izvor Jovanovičevega navdih.

Kdor živi sredi narave, gozdov, kdor živi daleč od vsega odvečnega in minljivega, ta ohranja čut za prvinskost. Skriti glas mu narekuje, naj se obrača — v iskanju tovariša — na najzvestejše sogovornike — drevesa. Z delom svojih rok pa izvablja iz njih tisoče podob. In ker je njegova stvarnost domišljija, vodi do pravljice široka pot. Umetniška duša vidi onstran predmetnosti ti-

sto, kar sama nosi v sebi. Deblo pred umetnikovimi očmi ni navaden kos lesa, ampak lupina, pod skorjo katere se skriva nekaj, kar komaj čaka, da vznikne na dan. Zato se kipar-umetnik spremeni v rokodelca-stvaritelja, in njegova debila oživijo. Navidezno je potreboval le malo truda, da je prišlo do čudežne metamorfoze, tako naravne in resnične se zdijo njegove podobe. Tu je vdolbina, tam zareza — in že je pred nami zajček, ki zre v svet s svojimi velikimi, prestrašenimi očmi, deček ga komaj zadržuje, da bi mu živalca ne odskakljala v svet. Otrok s sončnico je zaustavil korak, da bi nam še enkrat pomahal v pozdrav s svojim cvetličnim simbolom srečnega, k soncu obrnjene življenja. Te in njim sorodne podobe so nam nekam čudno domače in prijazne, pa kaj bi ne bile, saj so nam znane, kajti slovenski pesniki in pisatelji so nam že pripovedovali o njih. Zdaj so del naše narodne dediščine, našega narodnega bogastva.

Slovenska
družina
ima
na mizi
mladiko

Naročite jo na naslov:

Mladika
34133 Trst,
ul. Donizetti 3

*Plačali boste, ko boste
revijo prejeli!*

umetnosti, kajti v njih so vse prvine, ki so za umetnost bistvene: domišljija, občutljivost, pripovednost oziroma umetnikova želja po izpovedovanju, čustveni naboj, tehnična dovršenost, poznavanje dediščine rezbarske umetnosti in še samostojnost lastnega oblikovanja.

Pred nami je pravljica. Le od nas je odvisno, ali ji bomo znali prisluhniti. Umetnik je svoje že opravil: daroval nam je delček svojih sanj.

Magda Jevnikar



AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

ČUK intervjuja slovensko Partijo pred volitvami

(Partija kot zrela matrona v naslanjaču, v sinji ogrinjači, z napisom čez prsi EUROP TODAY - EVROPA DANES)

Čuk: Saj ni res, kar se razglaša na vse strani, da namreč misliš na volitve spomladi?

Partija: Žal!

Čuk: Z onimi smrkavimi socialdemokrati pa krščanskimi demokraciji pa zelenimi?

Partija: Še dobro, da mi ni treba z domobranci...

Čuk: Da se ti to ljubi, botra moja, potem ko si štirideset let nosila križ oblasti?

Partija: Saj bi ga še naprej, če bi se dalo...

Čuk: Poslušaj. Med revolucijo si aufbiksala, se v Kočevskem Rogu razživila, se z gospodarstvom naveseljala, se z Golim otokom naturistila, se z usmerjenim izobraževanjem nahcala, si kmetov in Cerkve z vso dušo privoščila — kaj še hočeš? Ali ni čas, da si rečeš: Spočij se mi, duša? Pa se prav pubertetno greš neke parlamentarne igrice. Se Sploh še zavedaš same sebe?

Partija: Komaj...

Čuk: Ti vendar nisi stranka med strankami! Ti si lokomotiva zgodovine! V žepu imaš zakone družbenega razvoja! Ti imaš znanstven svetovni nazor! In navsezadnje, oprosti, imaš tudi svoja leta...

Partija: Misliš, da jih kažem?

Čuk: Če pogledam v obraz tvojega novega predsednika, tiste njegove mlahave brke, bi rekel, da vseh štirideset, če ne kaj več. Vsaj priimek bi spremenil, tisti Ribičič. Zakaj niste izbrali koga z drugačnim priimkom?

Partija: Ko bi bilo mogoče kaj izbirati...

Čuk: Med 80.000 partijci, kolikor jih imaš pod krilom, da ni bilo mogoče kaj izbirati?

Partija: Kaj češ, če kvaliteta preskoči v kvantiteto...

Čuk: Pa še kaj drugega imaš za sabo. Kakšem infarkt...

Partija: Ja, oni iz 48, od Kominforma, je bil možganski in srčni obenem. Potem pa še manjši infarkti, tja do Honeckerja in Ceausescuja. Ko da bi se nekaj dogajalo v ožjem sorodstvu, saj veš. Pravzaprav si zadnje čase ves čas samo merim pritisk... Pa injekcije...

Čuk: In takšna, polna infarktov, vsa prešpikana, rineš na volitve ob tem Demosu, ki je svež kot bik?

Partija: Med nama: odkar je stopil na oder Milošević, nosim pacemaker, pa nihče ne ve. Obenem pa je Milošević moja sreča: brez njega bi bilo z mano kot na Češkem...

Čuk: In če boš na volitvah pogorela? In Demos ukaže podporo Mačku in preiskavo Ribičiču? Spomni se, kaj si počenjala s tistim dr. Pučnikom, ki ima zdaj Demos čez...

Partija: Če bom pogorela? Čakaj. Nekaj prakse pa že imam, kar se volilne tehnike tiče, po štiridesetletnem treningu. Možno je tudi, kako bi rekla, zmagovito izgubiti. Sem doma v dialektiki, da veš!

Čuk: Ob vsej dialektiki pa te hudič odnaša nekam. Kar delja ni več: to je! Toda ali sploh pogrešaš Kardelja?

Partija: To te vprašam: si ga moreš predstavljati danes, da bi tak, kakršen je bil, strupen, očalast, poučen, na tribuni v Cankarjevem domu citiral Lenina in grozil Cerkvi?

Čuk: To je torej tvoja hvaležnost mojstru revolucije!

Partija: Če ima svoje ime na ljubljanski univerzi — Univerza Edvarda Kardelja — je zaenkrat dovolj.

Čuk: Do prihodnjega infarkta, hočeš reči?

Partija: Ah, saj tisto bo že kolaps...

Čuk: Tudi prehlajena si, vidim.

Partija: Pravijo, da je to nova influenza, predkongresna...

Čuk: Kje pa imaš postrežnico, Socialistično zvezo delavnega ljudstva? Včasih bi mi skuhalo kavo. Nikjer je ne vidim.

Partija: Osamosvojila se je.

Čuk: Ta je lepa!

Partija: Pa še nekaj kokodajsa okrog, da sem jo izkoriščala.

Čuk: Tako je prav! Skuhala si si pluralizem, zdaj pa ga pojej!

Partija: Povedano na uho: ni tako hudo, kot zgloda.

Čuk: Kaj hočeš reči?

Partija: Namesto osemurne obveznosti bo Katrca (iz Pepce se je prekrstila v Katrco, bolj za hec) hodila honorarno, na ure.

Čuk: Se je deklina skesala?

Partija: Saj tudi nikoli ni mislila zares! Saj veš, biti v službi pri meni ni kar tako, lep zaslužek, ves dan na toplem...

Čuk: Tisti gobci od Demosa bodo rekli, da jo izkorišča kot prej.

Partija: Vic je v tem, da bova uradno distancirani, če že ne skregani. Na zunaj se bo ona držala svojega Smoleta, ko da je popolnoma samozadostna. Pod večer pa bo smukala k meni, kuhala in likala kot prej...

Čuk: Slišal sem, da se je nekaj ustanovilo med samimi komunisti, neka Zelena frakcija ali kaj. Kar lomite ga naprej, kar!

Partija: Jaz, Partija, se odpiram tudi navznoter, da veš!

Čuk: Tako, da ti bo kmalu prav vse videti, pri moji duši! Rajši bi si kakšnega zaveznika poiskala!

Partija: Kakšnega le?

Čuk: Si pomislila, da bi šla v koalicio z venetologi?

Partija: Z ekologi?

Čuk: Vidim, da ti peša tudi sluh. Z venetologi! To bi bila strateška poteza! To bi Demos zija! Ulov večji, kot je bil z Osvobodilno fronto! Tam bi imela cel idejni lok, od levice do desnice, od pesnika revolucije Mateja Bora tja do redovnika p. Tomažiča! Jaz bi šel v koalicio z venetologi. Oni Kovačič-Peršin, ki je šel od krščanskih demokratov, bi pridružil kakšnega krščanskega socialista, pa imaš novo Osvobodilno fronto 1990!

Partija: Veš, če se je kdo opekel v koalicio z mano...

Čuk: Podpišeš z njimi neko novo — tokrat pluralistično — Venetolitsko izjavo, pa jih imaš!

Partija: Ni tako lahko, kot si ti predstavljaš.

Čuk: Seveda ni! Ker ti manjka revolucionarnega zaleta! Ker te je en sam infarkt!

Partija: Lepo je reči: Osvobodilna fronta. Ampak to ti povem: že sama kratica OF bi mi škodila! Tam pri Demosu so že vrgli na dan krlatico, da je OF značka prevare. Da sem z njo samo za nos vlekla...

Čuk: Ko da se značka ne bi dala spremeniti!

Partija: Le kako?

Čuk: Namesto OF narediš VF, pa je: VIA FACTI!

Partija: Samo to ti rečem: Jej, jej, jej, kaj bo pa zdej...

LISTNICA UPRAVE

Podpore in darovi do 25. januarja 1990

PODPORNE NAROČNINE

Lojze Škerl, Opčine	50.000 Lir
Zavod Svete Družine, Gorica	40.000 Lir
Francesco Antoni, Milan	50.000 Lir
Mitja Bitežnik, Opčine	100.000 Lir
Anton Gasperi, Devin	50.000 Lir
Erika Gasperi Sanlorenzo, (TO)	50.000 Lir
Ela Schart, Nabrežina	40.000 Lir
Marija Prucar Grisani, Trst	70.000 Lir
Pavel Pavlica, Trst	150.000 Lir
Vera Sardoč, Trst	50.000 Lir
Stanislav Soban, Trst	50.000 Lir
Jože Fajdiga, Gorica	48.000 Lir
Oskar Simčič, Gorica	40.000 Lir
Željka Simčič, Gorica	50.000 Lir
Justina Slavec, Boršt	40.000 Lir
Karel Čok, Lonjer	50.000 Lir
Danijela Žerjal, Opčine	50.000 Lir
Ljuba Smotlak, Mačkolje	50.000 Lir
Pavel Zlobec, Milje	40.000 Lir
Remo Devetak, Sovodnje	50.000 Lir
Franc Močnik, Gorica	100.000 Lir
Marija Žvokelj, Gorica	50.000 Lir
Ivan Kretič, Gorica	50.000 Lir
Franko Fabec, Mavhinje	126.000 Lir
Peter Fianza, Trst	100.000 Lir
Nada Pertot, Trst	76.000 Lir
Jože Jamnik, Ljubljana	40.000 Lir
Ljubka Šorli, Gorica	76.000 Lir
Anton M. Rustja, Milan	40.000 Lir
Jože Zorž, Gorica	46.000 Lir
Marija Elsbacher Angeli, (UD)	50.000 Lir
Marijan Markežič, Gorica	50.000 Lir
Mirko Špacapan, Gorica	50.000 Lir
Sandi De Luisa, Trst	50.000 Lir
Diomira Bajc, Trst	100.000 Lir
Lucijan Drole, Gorica	50.000 Lir
Drago Štoka, Trst	50.000 Lir
Jože Vrtovec, Gorica	50.000 Lir

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD

R. in M. Petaros, Trst	100.000 Lir.
Maks Šah, Trst	50.000 Lir.
Neva Fonzari, Tržič	50.000 Lir.
Pavla Kukanja, Trst	28.000 Lir.
Margerita Dovžan, Rim	20.000 Lir.
Marija Goljevšček Marušič, Ivo Kralj, Ciril Koršič in Ivan Breclj - po	11.000 Lir.
Vilma Kobal, Mario Zahar - po	10.000 Lir.
Josipina Canciani, Ana Tomsič, Anton Prinčič, Žarko Škerlj, Miro Tavčar, Albin Grmek, Patrizia Krevatin Kovačič, Rudi Mlakar, Ida Komjanc, Jože Markuža, Ema Škabar, Majda Kodrič, Marilka Čotar, Bruna Pertot, Irena Srebotnjak, Angela Krelbelj, Simon Macuzzi, Ivanka Mihelič, Robert Pipan, Jolanda Koršič, Franc Žužek, Pepica Martelanc, Katja Klanjšček, Jože Čotar - po	6.000 Lir.
Razni, po	1.000 Lir, skupno 7.000 Lir.
Izpis podpor in darov Mladiki po 25.1.1990 bomo nadaljevali v naslednji številki.	
VSEM SE PRISRČNO ZAHVALJUJEMO!	

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

Neka družina ima za pomočnico črnko.

Gospa njej: »Ali so vam otroci všeč?«

»Ja, a samo mehko kuhani.«

—O—

»Ali poznaš tistegale, ki ti je pravkar zavpil, da si osel?«

»Ne.«

»Kako pa, da on tebe pozna?«

—O—

»Kako se reče stabilizaciji po kitajsko?«

»Čim čim čim manj.«

—O—

Nekdo zastavi računalniku vprašanje: »Imam dve uri: ena stoji, druga pa prehiteva dve sekundi na dan. Katera je bolj točna?«

Računalnik odgovori: »Tista, ki stoji, saj je točna vsak dan dvakrat, druga pa samo vsakih dvainšestdeset let enkrat.«

—O—

»Juho moraš pojesti. Drugi otroci bi bili veseli, ko bi imeli polovico take juhe.«

»Jaz tudi, mama.«

—O—

»Jakec, pojej kruh!«

»Ne maram kruha.«

»Moraš ga pojesti, da boš zrastel.«

»Zakaj naj bi pa zrastel?«

»Da si boš lahko kruh sam služil.«

»Saj sem že rekel, da kruha ne maram.«

—O—

On: »Poslušaj, zaklad moj!«

Ona: »Nehaj me, no, klicati zaklad. Obadva skupaj nimava prebite pare v žepu.«

»Moram pohiteti! Z možem sva zmenjena ob sedmih v krčmi za večerjo.«

»Ali so bo jezil, če zamudiš?«

»Ne, ampak večerjo mi bo pojedel.«

—O—

»Očka, kje si pa bil?«

»Ugani!«

»Kaj pa si delal v Gani?«

—O—

Oglas v časopisu: »Odlični starši bi posvojili zdravo lepo punčko, po možnosti ženskega spola.«

**Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost**

Koršič

Anton Koršič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

**TRST, Ulica S. Cilino 38
Telefon 040/54390**

Dom in delavnica:

**TRST, Ulica D. Chiesa, 91
Telefon 040/571326**

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

P R I N T I N G O F F I C E

tipo-litographart

trst - ulica rossetti 14 - telefon 040/772151

P R I N T I N G O F F I C E